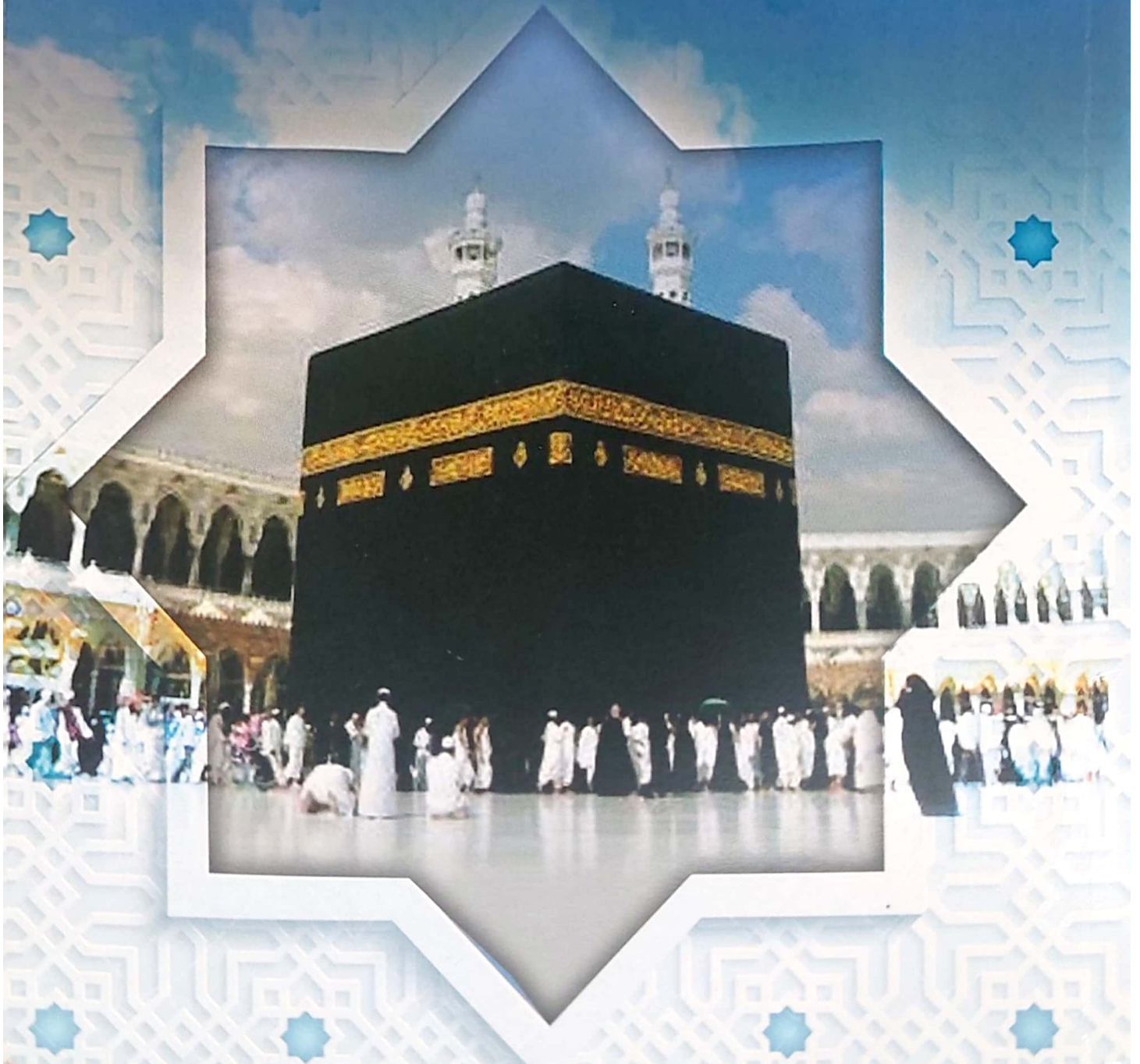

سیری در احکام و آداب حج

و زیارت مکه مکرمه و مدینه منوره

آیت الله علی بحرینی یزدی (ره)

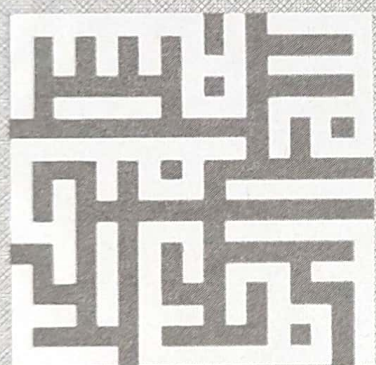
تهیه و تنظیم: محمد ناصر سقایی بی ریا

حج، فريضة‌ای بی‌مانند است؛ گل صد برگ در میان فرائض اسلامی است؛ گویی همه‌ی جوانب مهم فردی و اجتماعی، و زمینی و آسمانی، و تاریخی و جهانی دین، قرار است در آن مرور شود. معنویت در آن هست، ولی بدون انزوا و گوشه‌نشینی و خلوت‌گزینی. اجتماع در آن هست، ولی به دور از درگیری و بدگویی و بدخواهی. از سویی حظ روحی از مناجات و ابتهال و ذکر الهی، و از سویی دیگر پیوند انس و ارتباط مردمی. حاجی با یک چشم، پیوند دیرین خود با تاریخ با ابراهیم و اسماعیل و هاجر، با رسول خدا در هنگام ورود پیروزمندانه به مسجدالحرام، و با خیل مؤمنان صدر اوّل را مینگرد و با چشمی دیگر، انبوه مؤمنان هم‌روزگار خود را که هر کدام میتوانند دستی برای همیاری و اغتصام جمعی به حبّل الله باشند.

در دیدار با کارگزاران فرهنگی و اجرایی حج، ۱۳۸۶/۸/۲۳

سیری در احکام و آداب حج

وزارت مکه مکرمه و مدینه منوره

آیت الله علی بحرینی یزدی (ره)

تهیه و تنظیم:

محمد ناصر سقایی بی ریا

بحرینی یزدی، علی، ۱۳۱۹ - ۱۳۹۷

سیری در احکام و آداب حج و زیارت مکه مکرمه و مدینه منوره / آیت الله علی بحرینی یزدی (ره)، تهیه و تنظیم: محمد ناصر سقای بی ریا. قم: وثوق، ۱۴۰۱.
ص ۶۸

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۷-۵۳۳-۹

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا:

۱. حج.

۳. حج - احادیث.

الف. عنوان.

Hajj.۲

Hajj - Hadiths.۴

ب. سقای بی ریا، محمد ناصر، ۱۳۳۷ - ،

BP۱۸۸/۸

۲۹۷/۳۵۷

شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۷۴۰۱۱

دفتر مرکزی:

قم: فیابان معلم، معلم ۸، پلاک ۵، انتشارات وثوق

مجمع ناشران، طبقه اول، پلاک ۱۲۹، انتشارات وثوق

تلفکس: ۳۷۷۳۵۷۰۰ همراه: ۰۹۱۰۲۵۲۰۳۶۳

سیری در احکام و آداب حج

✓ آیت الله علی بحرینی یزدی

✓ ناشر: وثوق

✓ نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۱

✓ قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

✓ تهیه و تنظیم: محمد ناصر سقای بی ریا

✓ چاپ: سبحان

✓ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

✓ شابک: ۹-۵۳۳-۱۰۷-۶۰۰-۹۷۸

فهرست مطالب

پیش در آمد.....	۹
۱. فضیلت خانه خدا.....	۱۲
۲. حطیم.....	۱۴
۳. مقام ابراهیم.....	۱۵
۴. ارکان کعبه.....	۱۶
۵. مستجار.....	۱۶
۶. حجر اسماعیل.....	۱۷
۷. فضیلت هزینة حج.....	۱۹
۸. مشقت در حج.....	۱۹
۹. لزوم اخلاص در حج.....	۱۹
۱۰. فراوانی مسائل حج.....	۲۰
۱۱. آثار و برکات حج.....	۲۱
۱۲. حج جهاد هر ناتوان است.....	۲۲
۱۳. بهشت برای حاجیان.....	۲۲
۱۴. معنای استطاعت.....	۲۳
۱۵. معنای کفر در باره حج.....	۲۳
۱۶. درجات حاجیان.....	۲۴
۱۷. رفتار خدا با حاجیان.....	۲۵
۱۸. حج یا آزاد کردن بنده؟.....	۲۶
۱۹. حجة الاسلام چیست؟.....	۲۷

۲۰	اقسام حجۃ الاسلام	۲۷
۲۱	افضل بودن حج تمتع	۲۷
۲۲	لزوم تقلید از مجتهد در حج	۲۸
۲۳	آموزش مسائل نماز برای حاجیان	۲۸
۲۴	آموزش مسائل نجاسات و مطهرات	۲۸
۲۵	آموزش مسائل وضو و کیفیت آن	۲۸
۲۶	محاسبه اموال و ادای خمس	۲۹
۲۷	شرط مختون بودن برای مردان	۲۹
۲۸	شرط آهن بودن کارد در ذبح قربانی	۳۰
۲۹	شرط شیعه بودن ذابح در قربانی	۳۰
۳۰	چگونگی تقسیم قربانی	۳۰
۳۱	گرفتن و کالت از فقراء	۳۱
۳۲	ترک بلند کردن دو دست در تکبیرات نماز	۳۱
۳۳	ترک تجافی هنگام دیر رسیدن به نماز جماعت	۳۱
۳۴	آیه سجده دار در نماز جماعت	۳۲
۳۵	عدم اتصال صفوف جماعت	۳۲
۳۶	اذن گرفتن زن برای نذر	۳۲
۳۷	اسراف در سفر حج	۳۳
۳۸	حفظ نور حج	۳۳
۳۹	عدم حیا در دین	۳۴
۴۰	اعمال حج تمتع	۳۴
۴۱	فلسفه احرام بستن	۳۴
۴۲	استحباب بلند گذاشتن مو	۳۵
۴۳	استحباب غسل احرام	۳۶

۴۴.	استحباب احرام بعد از نماز فریضه	۳۶
۴۵.	حرمت شکار	۳۶
۴۶.	دین برپا است تا کعبه برپاست	۳۶
۴۷.	مکه محترم ترین نقطه روی زمین	۳۷
۴۸.	شفا با آب زمزم	۳۷
۴۹.	دعا هنگام نوشیدن آب زمزم	۳۸
۵۰.	استحباب زیاد نگاه کردن به کعبه	۳۸
۵۱.	فضائل مکه	۴۰
۵۲.	اجر طواف و اجر عمل بالاتر از طواف	۴۲
۵۳.	طواف افضل است یا نماز؟	۴۳
۵۴.	فضیلت طواف مستحبی قبل از حج	۴۴
۵۵.	فضیلت قرائت قرآن در طواف	۴۴
۵۶.	به کوه صفا توجه شود	۴۵
۵۷.	قداست سعی	۴۵
۵۸.	وجوب سعی صفا و مروه	۴۵
۵۹.	معنی فلا جناح علیه ان يطوف بهما (صفا و مروه)	۴۵
۶۰.	واجبات حج تمتع	۴۷
۶۱.	حسن ظن به خدا در عرفه	۴۸
۶۲.	کراهت سؤال و رد سائل در عرفه	۴۸
۶۳.	تأخیر مغرب و عشاء تا رسیدن به مشعر	۵۰
۶۴.	وقوف بین الطلوعین در مشعر	۵۰
۶۵.	وجوب رمی جمره عقبه روز عید	۵۱
۶۶.	جواز چانه زنی در قربانی	۵۲
۶۷.	آمرزش تمامی گناهان با اولین قطره خون قربانی	۵۳

۶۸	تعیین ذبح بموالی اهل البیت علیهم السلام	۵۴
۶۹	مقدم داشتن حلق بر تقصیر در منی	۵۵
۷۰	فضیلت حلق و دفن مو در منی	۵۵
۷۱	مستحبات سر تراشیدن	۵۵
۷۲	استحبات تأخیر آرایش موی سر بعد از تراشیدن آن در منی	۵۵
۷۳	شیوه نیابت از همه در طواف و نماز	۵۶
۷۴	در باره مدینه منوره و زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه علیهم السلام	۵۷
۷۵	زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مساوی با زیارت خدای متعال	۵۸
۷۶	فضیلت زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم قبور شهدا و زیارت امام حسین علیه السلام	۵۹
۷۷	فضیلت زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام	۵۹
۷۸	زیارت معصومین علیهم السلام	۶۰
۷۹	ثواب زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم	۶۱
۸۰	وعده شفاعت به زائر	۶۱
۸۱	فضیلت صلوات در مسجد النبی صلی الله علیه و آله و سلم	۶۱
۸۲	استحباب زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم در کنار قبر آن حضرت	۶۲
۸۳	زیر کی برای آخرت در مدینه	۶۳
۸۴	استحباب سه روز روزه در مدینه برای حاجت	۶۳
۸۵	هفت مسجد و مسجد قبا	۶۵
۸۶	از مشاهد مشرفه احد و شهداء احد است	۶۶
۶۷	منابع	

پیش درآمد

جزوه پیش رو نوشته‌ای است که استاد و پدر همسرم حضرت آیت الله حاج شیخ علی بحرینی یزدی (ره) قبل از رفتن به سفر حج برای اینجانب در دفتری مکتوب نمودند. با این که این اثر بسیار مختصر است اما مشتمل بر ۸۶ نکته بسیار ارزنده و مهم است. همین باعث شد که به فکر افتادم برای استفاده همگان به ویژه فرزندان، بستگان و آشنایان و ارادتمندان آن عزیز سفر کرده آن را به شکل حاضر تنظیم و عرضه کنم. دست نوشته استاد تایپ شده، متن ویراستاری شده، برخی جابجایی‌ها انجام شده، عناوین همسان سازی شده، آدرس‌ها به شکل واحد در آمده، و آیات و روایاتی که ترجمه نداشته ترجمه شده تا به شکل حاضر در آمده است.

این اثر مشتمل است بر:

- ✓ فضیلت و اهمیت حج خانه خدا
- ✓ معرفی کعبه و اجزاء بیت الله الحرام
- ✓ واجبات حج و برخی مسائل مهم آن
- ✓ فلسفه و آثار دنیایی و آخرتی مناسک حج
- ✓ فلسفه و فضیلت زیارت پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام
- ✓ برخی از آداب و مستحبات

از خدای متعال طلب عفو دارم و برای والدینم و والدین همسر
گرامی‌ام، آیت الله حاج شیخ علی بحرینی یزدی که حق استادی نیز به
گردن بنده دارند و حاجیه خانم بی بی زهراء کمالی طلب مغفرت می‌کنم.
امید است همگان از این اثر گرانبها بهره مند شوند. حمد و سوره و
صلواتی به روح امام راحل عظیم الشان، شهدای اسلام از صدر اسلام تا
کنون بویژه شهدای کربلا که حق عظیم بر همه ما دارند و شهدای انقلاب
اسلامی، دفاع مقدس و مدافعین حرم و همه اهل ایمان که به عالم دیگر
سفر کرده اند اهداء می‌کنیم و از خدای متعال فرج مولایمان حجت بن
الحسن العسکری علیه السلام و سلامتی رهبر عظیم الشان امام خامنه‌ای (مد ظله
العالی) را خواستاریم.

بنده گنهکار و فقیر درگاه الهی

محمد ناصر سقای بی ریا

۱۴۰۰/۱۱/۳۰

۱۷ رجب المرجب ۱۴۴۳

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا و نبينا محمد و آله
الطاهرين لاسيما سيدنا و مولينا حجة بن الحسن العسكري عليه السلام
اما بعد در اين دفترچه نکاتی و تذکراتی برای حج بيت الله الحرام و
زيارت مرقد مطهر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و مراقده ائمه معصومين مدفونين
بالبقيع عليه السلام یادآوری می‌کنم برای جناب آقای حاج شيخ محمد ناصر بی
ریا و برای خودم انشاء الله برکتی و زادی باشد و برای هر مطلب رقم و
شماره می‌نویسم.

۱. فضیلت خانه خدا

قوله تعالى:

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ.^۱

براستی اولین خانه‌ای که برای مردم قرار داده شد آن است که در مکه
است که موجب برکت و هدایت برای عالمیان است.

مراد از "أول بيت وضع للناس" مسلم کعبه معظمه است و برای آن که
أول نقطه از زمین که قابل سکونت برای بندگان شد و از آن زمین دحو و
گسترده شده و این مضمون کلام طبرسی در مجمع البیان است، فرموده: و
روی اصحابنا:

ان أول شيء خلقه الله من الأرض موضع الكعبة ثم دحيت الأرض من تحتها.^۲

۱. سوره آل عمران، آیه ۹۶.

۲. مجمع البیان، طبرسی، ج ۲، ص ۳۴۸.

اولین چیزی که خدای متعال در زمین خلق کرد موضع کعبه بود سپس زمین از زیر آن پهن و کشیده شد.

بکه به معنی زحم و ازدحام است و مکه بکه نامیده شده بجهت ازدحام مردم برای طواف، در نتیجه آن معنی که طبرسی نقل فرموده از امام باقر علیه السلام تعین دارد فرمود بکه نام مسجد الحرام است و مکه نام حرم و مفسرین گفته اند بکه نام بیت و حوالی آن که مطاف است می باشد. "مبارکا" و "هدی" هر دو حال است برای "أول بیت" و بعد از بیان اهمیت کعبه و بیت شریف، خداوند واجب فرموده زیارت بیت را و فرموده:

وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ^۱

و برای خدا بر مردم قصد خانه است برای کسی که راهی به سوی آن داشته باشد و کسی که کفر بورزد بدانید خدا از همه عالمیان بی نیاز است. و کمال مبالغه در وجوب حج فرموده چون امر و فرمان بحج نکرده بلکه فرموده و برای خداست بر مردم یعنی طلب خدا است از مردم و این تعبیر ابلغ از "حجوا البيت" است.

فیه آیات بینات یعنی در بیت آیات روشنی است که یکی از آنها مقام ابراهیم است که همان اثر دو قدم شریف حضرت ابراهیم علیه السلام باشد بر سنگ و حفظ آن سنگ از زمان حضرت تا کنون خود آیتی دیگر است و

حجر الاسود و حطیم و زمزم و مشاعر همه آن و ارکان بیت و ازدحام مردم بر بیت همگی از آیات الهی است در بیت شریف.

۲. حطیم

حطیم به چه معناست و جای آن کجاست؟

سئل الصادق علیه السلام عن الحطیم فقال هو مابین الحجر الاسود و الباب قیل و لم سمی الحطیم قال لان الناس یحطم بعضهم بعضا و هو الموضع الذی فیه تاب الله علی آدم فقال علیه السلام ان تهیا لک ان تصلی صلاتک کلها الفرائض و غيرها عند الحطیم فافعل فانه افضل بقعة علی وجه الأرض و بعده الصلاة فی الحجر افضل.^۱

از امام صادق علیه السلام از حطیم پرسیدند فرمود حطیم جای بین حجر الاسود و درب خانه است گفتند به چه روی حطیم نامیده شده فرمود برای این که مردم برخی برخی دیگر را می کوبند و آن جایی است که خدای متعال توبه آدم را در آن پذیرفت سپس حضرت فرمودند اگر برایست شد که همه نمازهای واجب و غیر واجب خدا را نزد حطیم بخوانی این کار را انجام ده زیرا با فضیلت ترین قطعه بر روی زمین است و بعد از آن نماز در حجر (اسماعیل) افضل است.

از این روایت استفاده می شود حطیم زمین نیست از مسجد الحرام بلکه آن قسمت از بیت بین حجر الاسود و باب می باشد و صلاة عند الحطیم افضل است.

۱. تفسیر مجمع البیان، الشیخ الطبرسی، ج ۲، ص ۳۴۹.

۳. مقام ابراهیم

همان سنگی است که اثر دو قدم مبارک حضرت ابراهیم بر آن است و از آیات پروردگار و از معجزات حضرت ابراهیم علیه السلام و از دلالات نبوت حضرت ابراهیم است.

و روی عن أبی حمزة الثمالی قال: قال لنا علی بن الحسین علیه السلام البقاع افضل فقلنا الله و رسوله و ابن رسوله اعلم فقال لنا افضل البقاع ما بین الرکن و المقام و لو ان رجلا عمر ما عمر نوح فی قومه الف سنة الا خمسين عاما يصوم النهار و يقوم الليل فی ذلك المكان ثم لقی الله تعالی بغير ولايتنا لا ینفعه ذلك شیئا.^۱

و از ابو حمزه ثمالی روایت شده که گفت: علی بن الحسین علیه السلام به ما فرمود کدام بقعه با فضیلت ترین است، ما گفتیم خدا و رسولش و فرزند رسولش داناتر اند پس به ما فرمود با فضیلت ترین بقعه ها بین رکن و مقام (رکن حجر الاسود و مقام ابراهیم) است با این وجود اگر فردی مانند نوح در قومه که هزار سال مگر پنجاه سال بود عمر کند روزهای آن روزه بگیرد و شب ها به عبادت برخیزد در آن مکان سپس خدای متعال را با غیر ولایت ما ملاقات کند این او را سود نمی بخشد.

و قال الصادق علیه السلام رکن الیمانی بابنا الذی ندخل منه الجنة.^۲

و امام صادق علیه السلام فرمودند: رکن یمانی آن دری است که ما از آن وارد بهشت می شویم.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱، ص ۱۱۹.

۲. من لا یحضره الفقیه، شیخ صدوق، ج ۲، ص ۲۰۸.

۴. ارکان کعبه

کعبه که بیت الله الحرام دارای چهار زاویه است به هر زاویه رکن گفته می شود. آن زاویه که در آن حجر الاسود است و از آنجا باید طواف شروع شود به آن رکن حجر الاسود گفته می شود و به آن رکن عراقی نیز می گویند چون مقابل عراق است. رکن بعد از آن که از باب کعبه می گذری و به آن میرسی به آن رکن شامی می گویند چون مقابل شام است که در مدخل حجر اسماعیل علیه السلام واقع شده و از آن رکن که می گذری در مسیر طواف به رکن سوم که آن نیز در مدخل حجر اسماعیل علیه السلام واقع شده به آن رکن مدنی می گویند. چون مقابل مدینه است و از آن رکن که می گذری و پشت کعبه مقابل درب کعبه که میرسی که الآن هم علامت درب در آن هست ولی با سنگ پوشیده شده به آن مستجار می گویند که مستحب است گناهکار آن جا که می رسد خود را به کعبه بحسبانند و اقرار به گناه کند که انشاء الله آمرزیده است. از مستجار که عبور کردی به رکن یمانی می رسی که رکن چهارم است و یمانی می گویند چون مقابل یمن است.

۵. مستجار

و باید دانسته شود که مستجار جایی است که حضرت فاطمه بنت اسد علیها سلام الله آمد و دعا کرد و شکافته شد و وارد کعبه شد و در کعبه حضرت مولی علیه السلام متولد شد.

۶. حجر اسماعیل

و حجر اسماعیل خانه حضرت اسماعیل و درون آن زیر ناودان طلا
قبر مقدس حضرت اسماعیل است و قبر حضرت هاجر درون حجر است
و پر است از قبور انبیاء الهی. در اینجا به ذکر حدیثی در باب فضیلت حج
و آن که هیچ عملی از بر حتی صدقات و انفاقات بر فقراء جایگزین حج
نمی شود اشاره می کنم.

عن أبي عبد الله عليه السلام عن أبيه عن آبائه عليهم السلام ان رسول الله ﷺ لقاه اعرأبی
فقال له يا رسول الله انی خرجت ارید الحج ففاتی و انا رجل ممیل (یعنی
ثروتمند و مال دار) فمرنی ان اضع فی مالی ما ابلغ به مثل اجر الحاج
فالتفت الیه رسول الله ﷺ فقال انظر الی ابي قیس فلو ان ابا قیس لك
ذهب حمراء انفقته فی سبیل الله ما بلغت به ما يبلغ الحاج ثم قال ان الحاج
اذا اخذ فی جهازه (یعنی شروع کند در تجهیز و آماده شدن برای سفر
حج) لم يرفع شیئا و لم يضعه الا كتب الله له عشر حسنات و محی عنه
عشر سیئات و رفع له عشر درجات فاذا ركب بعیره لم يرفع خفا و لم
يضعه الا كتب الله له مثل ذلك (یعنی كتب له عشر حسنات و محی عنه
عشر سیئات و رفع له عشر درجات) فاذا طاف بالبيت خرج من ذنوبه
فاذا سعی بین الصفا و المروه خرج من ذنوبه فاذا وقف بعرفات خرج من
ذنوبه فاذا وقف بالمشعر الحرام خرج من ذنوبه فاذا رمی الجمار خرج من
ذنوبه ثم قال انی لك ان تبلغ ما يبلغ الحاج قال ابو عبد الله عليه السلام و لا تكتب
عليه الذنوب اربعة اشهر و تكتب له الحسنات الا ان یأتی بكبيرة^۱.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۸، ص ۷۹.

از امام صادق علیه السلام روایت شده از پدرش از پدرانش علیهم السلام که فردی اعرابی رسول خدا صلی الله علیه و آله را ملاقات نمود پس گفت ای رسول خدا من از وطن خارج شدم به قصد حج ولی به آن نرسیدم و من فردی پولدار هستم پس مرا امر کن که مالم را در جایی صرف کنم که با آن به اجری مانند اجر حج گزاران دست یابم. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود به کوه ابوقبیس نگاه کن (ابو قبیس نام کوهی است که در مکه پشت صفا واقع شده و الآن پیدا نیست چون کاخ ملک بر آن بنا شده است و کوهی است عظیم) اگر ابوقبیس از طلای سرخ و برای تو بود و آن را در راه خدا انفاق می کردی به آن چه حجاج به آن می رسند نمی رسیدی. وقتی حاجی شروع به تجهیز و آماده شدن برای سفر حج می کند چیزی را بر نمی دارد و نمی گذارد مگر آن که خدا ده حسنه برایش می نویسد، ده سیئه و بدی را از او پاک می کند و ده درجه برای او بالا می برد. پس هنگامی که سوار بر شترش می شود شتر گامی بر نمی دارد و نمی گذارد مگر آن که مثل آن (نوشتن ده حسنه پاک کردن ده سیئه و بالا بردن ده درجه) برایش نوشته می شود پس وقتی طواف خانه خدا می کند از گناهانش بیرون می رود پس وقتی سعی بین صفا و مروه می کند از گناهانش خارج می شود و هنگامی که به عرفات وقوف می کند از گناهانش خارج می شود پس وقتی در مشعر الحرام وقوف می کند از گناهانش خارج می شود پس هنگامی که به جمرات سنگ می زند از گناهانش خارج می شود سپس فرمود چگونه برای تو می شود که به آن چه حاجی به آن می رسد برسی. امام صادق علیه السلام فرمود: و تا چهار ماه گناهی برای او نوشته نمی شود و حسنات برای او نوشته می شود مگر آن که گناه کبیره ای مرتکب شود.

۷. فضیلت هزینہ حج

یک درهم در حج افضل است از دو میلیون درهم در غیر حج.
عن أبي بصير قال سمعت ابا عبد الله عليه السلام يقول درهم في الحج افضل من الف درهم فيما سوى ذلك من سبيل الله.^۱
از ابوبصیر نقل شده که گفت از امام صادق عليه السلام شنیدم می فرمود: یک درهم در حج افضل است از دو هزار درهم در عملی غیر آن در راه خدا.

۸. مشقت در حج

سفر حج سفر مشقت است.
عن أبي عبد الله عليه السلام قال: ما من سفر ابلع في لحم و لا دم و لا جلد و لا شعر من سفر مكة و ما احد يبلغه حتى تناله المشقة.^۲
از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمود: هیچ سفری بلعنده تر در گوشت و خون و پوست و مو از سفر مکه نیست، و هیچ کس به آن دست نمی یابد مگر آن که سختی به او می رسد. (ابلع از بلع یعنی بلعیدن است و نیست کسی برسد به سفر مکه تا آن که برسد او را مشقة.)

۹. لزوم اخلاص در حج

در حج باید اخلاص باشد و ثمرات اخلاص در حج دو چیز است یکی بهشت دیگری غفران ذنوب.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۸، ص ۸۰.

۲. همان، ص ۷۷-۷۸.

الحج حجان حج لله و حج للناس فمن حج لله كان ثوابه على الله الجنة
و من حج للناس كان ثوابه على الناس يوم القيامة.^۱

حج دو تا است حج برای خدا و حج برای مردم پس کسی که برای
خدا حج بجا آورد ثواب او بر خدا بهشت خواهد بود و کسی که برای
مردم حج کند روز قیامت ثوابش بر مردم است.

عن أبي عبد الله عليه السلام قال سمعته يقول: من حج يريد به الله لا يريد به
رياء ولا سمعة غفر الله له البتة.^۲

از امام صادق عليه السلام شنیدم که می فرمود: کسی که حج بجا آورد قصدش
خدا باشد و قصد ریا و سمعه نداشته باشد خدا البتة او را می آمرزد.

۱۰. فراوانی مسائل حج

مسائل حج زیاد و فوق حد تصور است باید کوشید و مسائل آن را
فراگرفت.

عن زراره قال قلت لأبي عبد الله عليه السلام: جعلني الله فداك أسألك في
الحج منذ اربعين عاما فتفتيني فقال: يا زراره بيت حج اليه قبل آدم بالفي
عام تريد ان تفتي مسائله في اربعين عاما؟^۳

زراره عرضه داشت خدمت امام صادق عليه السلام خداوند مرا فدای تو گرداند
سؤال می کنم تو را در حج از چهل سال قبل تا کنون و شما فتوا می دهید

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۸، ص ۷۶.

۲. همان.

۳. همان.

مرا فرمودای زرارہ خانہ ای کہ حج شدہ بہ سوی او پیش از آدم بہ دو ہزار سال می خواہی فتوا دادہ شود مسائلش در چہل سال؟
واقعا حج عجیب است، مسائلی دارد کہ گاہی علماء ہم در آن می مانند.

۱۱. آثار و برکات حج

حج آثار و برکات فراوانی دارد. کمتر عملی در اسلام می توان یافت کہ چون حج این ہمہ برکات داشتہ باشد.

عن علی بن الحسین علیہ السلام قال: کان علی بن الحسین علیہ السلام یقول حجوا و اعتمروا تصح اجسامکم و تتسع ارزاقکم و یصلح ایمانکم و تکفوا مؤنة الناس و مؤنة عیالاتکم.^۱

از علی بن الحسین علیہ السلام نقل کردہ فرمودند: علی بن الحسین علیہ السلام می فرمود حج و عمرہ بجا آورید تا جسم ہایتان سلامتی یابد و روزی ہایتان وسعت یابد و ایمانتان اصلاح شود و خرج مردم و زن بچہ تان کفایت شود.

چہار برکت بر حج مترتب است فرمود ۱. صحت و تندرستی اجسام
۲. وسعت رزق ۳. صلاح ایمان و وجدانا می یابیم تأثیر عظیم حج در ایمان حج گزاران ۴. و کفایت می شوید مؤنة و خرجی مردم و مؤنة عیالاتان یعنی ہر چہ از مخارج مربوط بہ خودتان و مبرات بہ مردم و اتفاق بہ اہل باشد کفایت می شوید.

۱. وسائل الشیعة، الحر العاملی، ج ۸، ص ۹.

۱۲. حج جهاد هر ناتوان است

می دانید جهاد در راه خدا بسیار فضیلت دارد تا جایی که خدای متعال مجاهدین در راه خودش را بر دیگران برتری داده است، اما افراد ناتوان موفق به جهاد در راه خدا با جان نیستند. خدای متعال دری دیگر به روی آنان به نام حج گشوده است.

عن الصادق علیه السلام قال: الحج جهاد كل ضعيف.^۱

از امام صادق علیه السلام فرمود: حج جهاد هر ضعیفی است.

۱۳. بهشت برای حاجیان

بهشت برای حاجیان واجب، گناهانشان بخشیده و عمل شان از سر گرفته و اهل و مالشان محفوظ است.

عن أبي عبد الله عليه السلام قال: قال علي بن الحسين عليه السلام حجوا واعتمروا تصح ابدانكم و تتسع ارزاقكم و تكفون مؤنة عيالاتكم و قال الحاج مغفور له و موجب له الجنة و مستأنف له العمل و محفوظ في اهله و ماله.^۲

از امام صادق علیه السلام فرمود: علی بن الحسین علیه السلام فرمود حج و عمره بجا آورید تا بدن هایتان سالم شود، روزی هایتان وسعت یابد، و مخارج زن و فرزندتان کفایت شود و حاجی مورد غفران است، بهشت برای او واجب است، عملش از سر گرفته می شود و در اهل و مالش محفوظ می ماند.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۸، ص ۷.

۲. همان، ص ۵.

۱۴. معنای استطاعت

استطاعت بحسب روایات ائمه اهل البيت علیهم السلام به چه معنی است و با چه شرایطی فرد مستطیع می شود؟

مجمع البیان در ذیل تفسیر، من استطاع الیه سبیلاً: و المروى عن ائمتنا علیهم السلام انه وجود الزاد و الراحلة و نفقة من يلزمه نفقته و الرجوع الى كفاية إما من مال او ضیاع او حرفة مع الصحة فى النفس و تخلية السرب (سرب یعنی طریق و راه) من الموانع و امکان السیر.^۱

در مجمع البیان در تفسیر، من استطاع الیه سبیلاً، (یعنی کسی که راهی برای استطاعت حج دارد) آمده است: و آن چه از ائمه ما علیهم السلام روایت شده آن است که استطاعت عبارت است از وجود توشه و مرکب و نفقه کسی که مخارجش لازم است و بازگشت به کفایت در اثر مالی یا زمینی یا شغلی با سلامتی در جان و باز بودن راه از موانع و امکان حرکت.

۱۵. معنای کفر در باره حج

خدای متعال در قرآن پس از واجب نمودن حج و امر به آن فرموده "و من کفر فان الله غنی عن العالمین"^۲ کسی که کفر بورزد براستی خدا از همه عالمیان بی نیاز است. سؤال این است که کفر در این بخش از آیه به چه معنی است؟

۱. مجمع البیان، الطبرسی، ج ۲، ص ۳۵۰.

۲. سوره آل عمران، آیه ۹۷.

یعنی کسی که ترک کند، این کفر ظاهرا بمعنی کفر معصیت است
 "فان الله غنی عن العالمین" جزاء "و من کفر" نیست بلکه سادّ مسدّ جزاء
 است یعنی؛

و من کفر فله العذاب العظیم و لم يذكر الجزاء لبيان انه فوق حد المقال
 و التصور فان الله غنی عن العالمین ای لم يتعبد لهم بالعبادة لحاجته اليها و
 انما تعبد لهم بها لما علم فيه من مصالحهم.

و کسی که کفر ورزد پس عذاب دردناکی برای اوست و لی جزاء را
 بیان نکرد زیرا آن از حد گفتن بالاتر است. و این که فرمود "فان الله غنی
 عن العالمین" یعنی از آنها عمل به عبادت نخواست برای حاجت او به
 آن و او تنها از آنها عبادت خواست برای آن که می دانست که مصلحت
 آنان در آن است.

۱۶. درجات حاجیان

حجاج سه دسته اند: ۱، عالی العال ۲، عالی ۳، دانی.
 عن أبي جعفر عليه السلام قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله الحاج ثلاثة فأفضلهم نصيبا
 رجل غفر له ذنبه ما تقدم و ما تأخر و وقاه الله عذاب القبر و اما الذي
 يليه فرجل غفر له ذنبه ما تقدم منه و يستأنف العمل فيما بقي من عمره و
 اما الذي يليه فرجل حفظ في اهله و ماله.^۱

از امام باقر عليه السلام نقل شده که فرمود: رسول خدا صلى الله عليه وآله فرمودند: حاجیان
 سه دسته اند، پس با فضیلت ترین آنها از نظر بهره مردی است که گناهان
 گذشته و آینده اش بخشیده شده و خدا او را از عذاب قبر نگاه می دارد

(این حاج عال العال است) و اما آن که بعد از آن است مردی است که گناه گذشته اش بخشیده شده و عملش را در بقیه عمر از سر می گیرد (و این عالی است) و اما آن که بعد از آن است مردی است که در اهل و مالش محفوظ مانده است (و این دانی است).

حجاج سه طائفه اند باید تلاش کنیم که جزء طائفه اول باشیم بالاترین آن ها کسی است که گناهان گذشته و آینده آمرزیده می شود و از عذاب قبر محفوظ می ماند. طائفه دو کسی است که فقط گناهان گذشته آمرزیده می شود و آینده اش استیناف می شود یعنی حج او تأثیری در اعمال آینده ندارد. طائفه سوم کسی است که اجر او فقط آن است که اهلش و مالش محفوظ می ماند.

۱۷. رفتار خدا با حاجیان

خدا با حاجیان چه می کند؟!

عن منصور بن حازم قال: قلت لأبي عبد الله عليه السلام ما يصنع الله بالحاج قال: مغفور والله لهم لا استثنى.^۱

از منصور بن حازم نقل شده که گفت به امام صادق عليه السلام عرض کردم: خدا با حاجیان چه می کند؟ فرمود: به خدا بخشیده هستند و استثنا نمی کنم (لا استثنی یکی از دو معنا دارد ۱. استثنا نمی کنم یعنی انشاء الله نمی گویم و ۲. استثنا نمی کنم یعنی احدی از حجاج را استثنا نمی کنم).

۱۸. حج یا آزاد کردن بنده؟

سؤال آن است که آیا رفتن دوباره به حج برای کسی که حج واجب انجام داده بهتر است یا آزاد کردن بنده؟ حج مستحبی بالاتر از آزاد کردن ده بنده است.

عن عبد الله بن سنان عن أبي عبد الله عليه السلام قال: قال لي ابراهيم بن ميمون كنت جالسا عند أبي حنيفة فجاء رجل فسأله فقال ما تری فی رجل قد حج حجة الاسلام الحج افضل ام يعتق رقبة؟ قال: لا بل يعتق رقبة فقال ابو عبد الله عليه السلام: كذب والله و اثم، الحجة افضل من عتق رقبة و رقبة حتى عدّ عشرة ثم قال ويحه (يعنى ويح أبى حنيفة) فى اى رقبة طواف البيت و سعى بين الصفا و المروة و الوقوف بعرفة و حلق الرأس و رمى الجمار و لو كان كما قال لعطل الناس الحج و لو فعلوا كان ينبغى للامام ان يجبرهم على الحج ان شاءوا و ان ابوا فان هذا البيت انما وضع للحج.^۱

از عبد الله بن سنان نقل شده از امام صادق عليه السلام که فرمودند: ابراهيم بن ميمون به من گفت نزد ابوحنيفه نشسته بودم پس مردی آمد و از او سؤال کرد و گفت نظر شما در باره مردی که حج واجب يعنى حجة الاسلام بجا آورده چيست؟ حج افضل است يا آزاد کردن بنده اى؟ گفت: نه بلکه بنده اى آزاد کند. پس امام صادق عليه السلام فرمودند: به خدا دروغ گفت و گناه کرد، حج از آزاد کردن بنده اى و بنده اى، تا ده تا شمرد، افضل است. سپس فرمود وای بر او (يعنى وای بر ابوحنيفه) در چه آزاد کردن بنده اى طواف خانه خدا و سعى بين صفا و مروه و وقوف به عرفه و تراشیدن سر

و رمی جمرات یافت می‌شود؟ اگر امر چنان بود مردم حج را تعطیل می‌کردند و اگر چنان می‌کردند برای امام سزاوار بود که آن‌ها را به سوی حج بکشاند (یعنی آن‌ها را مجبور کند) چه بخواهند و چه نخواهند، زیرا این خانه تنها برای حج قرارداد شده.

۱۹. حجة الاسلام چیست؟

به حج واجب از روی استطاعت حجة الاسلام گفته می‌شود و برای کسی که استطاعت دارد در طول عمر یک بار حج رفتن واجب یا همان حجة الاسلام است.

۲۰. اقسام حجة الاسلام

حج واجب یا حجة الاسلام سه قسم است: حج تمتع، که ابتدا عمره مفرده و سپس حج بجا آورده می‌شود، حج قرآن به معنای "همراه کردن" که منظور از آن حاجیانی هستند که قربانی را با خود همراه می‌آورند، حج افراد کسانی که منزل شان از مکه چهل و هشت میل (برابر با شانزده فرسخ) دورتر است.

۲۱. افضل بودن حج تمتع

اگر دو هزار حج انجام دهی باز حج تمتع انجام ده. قال عطیه قلت لأبی عبد الله علیه السلام: افرء الحج سنة؟ فقال لی لو حججت ألفا و ألفا تمتعت فلا تفرد.^۱

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۸، ص ۱۸۱.

عطیه به امام صادق علیه السلام عرضه داشت سالی حج افراد انجام دهم؟ عطیه گوید پس امام علیه السلام به من فرمود اگر دو هزار حج انجام دادی حج تمتع انجام ده و حج افراد بجا نیاور.

۲۲. لزوم تقلید از مجتهد در حج

اولین مطلب برای حج روشن شدن تقلید او است، مبدا حج را بدون تقلید انجام دهد.

۲۳. آموزش مسائل نماز برای حاجیان

برای حاجیان مسائل نماز از قبیل صحت حمد و سوره و اذکار نماز و مسائل طمأنینه و مبطلات نماز لااقل بعد اختصار گفته شود و حمد و سوره و اذکار در حد توان تصحیح شود و همسرانی که قدرت بر صحت نماز دارند عاجزین را تعلیم کنند.

۲۴. آموزش مسائل نجاسات و مطهرات

مسائل نجاسات و مطهرات بطور اجمال از باب مثال که متنجس بیول با آب قلیل باید دو مرتبه شسته شود تذکر داده شود.

۲۵. آموزش مسائل وضو و کیفیت آن

مسائل وضو و کیفیت آن در جلسه تعلیم احکام عملاً یادآوری شود. و همچنین مسائل غسل مبدا با غسل باطل اعمال حج را انجام دهد برای اهمیت این مسائل قضیه‌ای را بیان کنم یکی از فضلاء قم بنام آقای نیّری همدانی در مسیر به حرم که میرفتیم روزی از من پرسید خانمی است در

سن هفتاد سالگی و عبادات و روزه‌ها و نمازها و حج و عمره انجام داده
الآن متوجه شده که غسل‌هایی که انجام داده در طول عمرش شستن
سمت چپ را بر سمت راست مقدم میداشته و الآن متوجه شده که ترتیب
این چنین نیست وحشت او را گرفته چون دیده فتوای مرحوم آقای
بروجردی و مرحوم امام و آیت الله گلپایگانی و آیت الله اراکی ترتیب بجز
این است و غسل باطل است من بایشان عرض کردم اگر تقلید او از اول
بر اساس تفحص و تجسس از اعلم نبوده و یا اصلاً تقلید نمی‌کرده الآن
مقلد آیت الله خوئی شود چون ایشان در قید حیات بودند و جائز
می‌دانستند تقدیم غسل سمت چپ بر سمت راست و با استناد به تقلید
ایشان اعمال گذشته او تصحیح می‌شود.

۲۶. محاسبه اموال و ادای خمس

محاسبه اموال برای اداء خمس و حقوق آل محمد علیهم‌السلام لازم است چون
باید از مالش لباس احرام و نفقه حج و غیره تهیه کند و حلیت آن‌ها و
مباح بودن آن‌ها محقق نمی‌شود مگر به اداء دیون الهیه و مردمی.

۲۷. شرط مختون بودن برای مردان

مسأله ختان مردان حتماً تذکر داده شود قبل از حرکت به سمت مکه
چون ممکن است فردی در میان مردان زائر باشد که مختون نشده باشد و
یکی از شرائط صحت طواف برای مردان و بلکه جنس ذکور اگر چه بالغ
نباشد ختنه است. در یکی از سفرهای عمره که روحانی کاروان بودم این
مسئله را زیاد تذکر می‌دادم و تا جایی که باعث رنجش بعضی‌ها شد ولی

در مدینه بودیم که متوجه شدیم یکی از زوار مختون نشده است و رفت انجام داد تا عملش صحیح باشد.

۲۸. شرط آهن بودن کارد در ذبح قربانی

در مسأله ذبح قربانی توجه شود حتما که مبدا قربانی را با کاردی که آهن نباشد چون استیل ذبح کنند چون مرحوم امام و آقا (منظور امام خامنه‌ای مدظله العالی است) فرموده اند که استیل آهن نیست و اگر شک هم بکنیم قربانی صحت ندارد حتما این مسئله مورد توجه قرار بگیرد.

۲۹. شرط شیعه بودن ذابح در قربانی

ذابح قربانی توجه شود اگر در میان حجاج مقلدینی از مرحوم امام باشند ذابح باید شیعه باشد و اگر غیر شیعه قربانی را ذبح کند به فتوای ایشان کافی نیست.

۳۰. چگونگی تقسیم قربانی

نظر به آن که قربانی باید سه قسمت شود یک قسمت از آن خود بخورد که این تکلیف بر اساس احتمال خطر ظاهرا ساقط می‌شود، و یک ثلث آن هدیه به مؤمنین دهد انجام آن آسان است ثلث ذبیحه که آن جا افتاده است انسان هدیه برادر دینی می‌کند و ثلث دیگر باید به فقراء بدهند.

۳۱. گرفتن وکالت از فقراء

از فقرائی وکالت بگیرند و مبلغی مصالحه بکنند با ثلث فقرا و وقتی برگشتند به فقیر بدهند یا وکالت بگیرند در اعراض از آن و اگر وکالت هم نگرفته اند از باب امور حسبيه شما بمصلحت فقراء مصالحه کنید انشاءالله بلامانع است.

۳۲. ترک بلند کردن دو دست در تکبیرات نماز

در بالابردن دست ها هنگام تکبیر که امری مستحب است تا در عربستانید اکتفاء کنید به تکبیره الاحرام و مخصوصا سه تکبیر بعد از نماز که از تعقیبات مستحبه است و ما می خوانیم و دست ها را بلند می کنیم تذکر دهید که حجاج ترک کنند چون این ها به ما نسبت می دهند که ما شیعیان می گوئیم (نعوذ بالله) "خان الامین" یعنی جبرئیل خیانت کرد او مأمور بود تبلیغ رسالت به حضرت امیر علیه السلام کند ولی خیانت کرد و تبلیغ رسالت به حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم نمود. تأکید کنید که دست ها را در سه تکبیر بعد از نماز بلند نکنند گاهی مسئله ساز می شود.

۳۳. ترک تجافی هنگام دیر رسیدن به نماز جماعت

اگر یکی از حجاج در نماز جماعت دیر رسید و به رکعت اول نرسید مبادا در تشهد امام جماعت تجافی کند این ها تجافی را مضر به نماز جماعت می شناسند این نکته حتما فراموش نشود و بطور معمول بنشینید و تبعیت کنید.

۳۴. آیه سجده دار در نماز جماعت

هنگامی که در نماز آیه سجده می‌خوانند چه باید کرد؟
از نظر فقه شیعه خواندن آیه سجده دار واجب در نماز واجب جایز نیست ولی در عربستان بسیاری از اوقات در نماز صبح جمعه در یک رکعت سوره هل اتی می‌خوانند و در رکعت دوم سوره حم سجده می‌خوانند و به آیه سجده که رسیدند بسجده تلاوت می‌روند و بعد از آن می‌ایستند و بقیه نماز را می‌خوانند حتما یادآوری کنید که مبدا مورد و هن قرار گیرند. با آن‌ها به سجده تلاوت بروند و بعد از اتمام نماز احتیاطاً دو باره بخوانند.

۳۵. عدم اتصال صفوف جماعت

حکم عدم اتصال صفوف زنان با صفوف جماعت مردان چیست؟
در مسجد النبی ﷺ گاهی صفوف جماعت زن‌ها با صفوف جماعت مردان متصل نیست و فاصله دارد حتی مرحوم امام که سهل المؤمنه در نماز جماعت با این‌ها (اهل تسنن) هستند اشکال می‌گیرند بهتر است که تذکر دهید حجاج زن اگر صفوفشان متصل نباشد حمد و سوره را خود آهسته بخوانند دیگر بفتوای ایشان هم اشکالی ندارد.

۳۶. اذن گرفتن زن برای نذر

در میان کاروان اگر زائر زن باشد و همسر داشته باشد و شوهر او همراهش نباشد اجازه از او بگیرد برای نذر چون نذر زن مورد اختلاف است که اذن شوهر لازم دارد یا نه و چون به فتوای مرحوم امام نیاز به

اذن شوهر دارد چون ممکن است بخواهد احرام قبل از میقات ببندد به نذر، مثلاً در مدینه به جهت حائض بودنش و نتواند در مسجد شجره برود و محرم شود احتیاطاً اذن از شوهر برای نذر داشته باشد.

۳۷. اسراف در سفر حج

آیا اسراف در سفر حج و عمره حرام نیست؟
عن أبي عبد الله عليه السلام قال: قال رسول الله ﷺ ما من نفقة أحب إلى الله عز وجل من نفقة قصد و يبغض الاسراف الا في حج او عمرة.^۱
از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: رسول خدا ﷺ فرمودند: هیچ مخارجی از مخارج با میانه روی نزد خدا محبوب تر نیست و اسراف را دوست نمی دارد مگر در حج یا عمره.
شاید بتوان گفت اندازه‌ای ریخت و پاش یا همان اسراف لازمه جمعیت های بزرگی است که به حج می روند و فقهای ما به این مسئله فتوا می دهند که اندکی اسراف در حج و عمره اشکال ندارد.

۳۸. حفظ نور حج

باید برای حفظ نور حج برای آخرت تلاش کرد.
قال: لا يزال على الحاج نور الحج ما لم يذنب.^۲
فرمود: همواره نور حج تا وقتی گناه نکرده با حاجی هست.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۸، ص ۱۰۶.

۲. همان، ص ۶۸.

۳۹. عدم حیا در دین

حیاء در سؤال از احکام دین جائز نیست.
عن أبی عبد الله علیه السلام: من رق وجهه رق علمه.^۱
از امام صادق علیه السلام: کسی که کمرو باشد دانشش کم می شود.
قال رسول الله صلی الله علیه و آله: الحياء حياء ان حياء عقل و حياء حمق فحياء العقل هو العلم و حياء الحمق هو الجهل.^۲
رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: حیا دو نوع است یکی حیا از روی عقل و یکی حیا از روی حماقت، پس حیای عقل همان دانش است و حیای حماقت نادانی است.

۴۰. اعمال حج تمتع

حج تمتع دارای دو عمل مربوط به هم است یعنی لازم است هردو را بجا آورد تا حج تمتع انجام شود. این دو عمل عبارتند از:
۱. عمره تمتع ۲. حج تمتع.

۴۱. فلسفه احرام بستن

اولین عمل واجب احرام است، سؤال آن است که علت احرام و حکمت آن چیست؟
عن الرضا علیه السلام قال: و انما أمروا بالاحرام ليخشعوا قبل دخولهم حرم الله و امنه و لئلا يلهوا و يشتغلوا بشيء من امور الدنيا و زينتها و لذاتها

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۸، ص ۵۱۸.

۲. همان.

لبیته و التذلل لانفسهم عند قصدهم الى الله عزوجل و وفادتهم اليه راجين
ثوابه راهبين من عقابه ماضين نحوه مقبلين اليه بالذل والاستكانة و
الخشوع.^۱

از امام رضا عليه السلام نقل شده که فرمودند: و مردم به احرام بستن امر شدند
تا قبل از داخل شدن به حرم خدا و امن او خاشع شوند و برای آن که به
لهو نپردازند و به چیزی از امور دنیا و زینت آن و لذت های آن مشغول
نشوند و برای ذلیل کردن جان هایشان هنگام قصد ایشان به سوی خدای
عزو جل و مهمانی او در حالی که امیدوار به ثواب او، ترسان از عقاب او،
سیرکننده به سمت او و روی آور به سوی او با حالت ذلت و استکانت و
خضوع هستند.

عن أبي عبد الله (ای الصادق) عليه السلام قال: حُرِّمَ المسجد لعلّة الكعبة و حُرِّمَ
الحرم لعلّة المسجد و وجوب الاحرام لعلّة الحرم.^۲

از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمودند: مسجد حرمت یافت به دلیل
کعبه و حرم حرمت یافت به دلیل مسجد و وجوب احرام به دلیل حرم
است.

۴۲. استحباب بلند گذاشتن مو

مستحب است بلند گذاشتن موی سر و ریش که در روایات به آن
توفیر گفته شده، از اوّل ذی الحجة برای حج، ولی کوتاه کردن شارب
(سبیل) و طلی نوره (نوره کشیدن) در هر حال مستحب است.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۹، ص ۳.

۲. همان.

۴۳. استحباب غسل احرام

مستحب است غسل احرام برای احرام بلکه فتوای آیت الله شبیری زنجانی وجوب غسل احرام است.

۴۴. استحباب احرام بعد از نماز فریضه

مستحب است احرام بعد از صلوٰة فریضه و اگر صلوٰة فریضه نیست دو رکعت یا چهار رکعت یا شش رکعت نماز نافله برای احرام بخواند، بلکه آیت الله شبیری زنجانی شرط صحت احرام را احرام بعد از نماز می داند پس ترک نشود.

۴۵. حرمت شکار

یکی از محرمات احرام شکار است و از مصادیق آن شکار ملخ است باید محرم متوجه باشد که در حال احرام احیاناً که اطراف مسجد الحرام ملخ هایی باشند عمداً پا بر روی آن ها نگذارد.

۴۶. دین برپا است تا کعبه برپاست

شیخ صدوق که از علمای بزرگ شیعه است درباره اهمیت کعبه و ارتباط آن با برپایی دین کلامی گفته که ظاهراً از مجموع روایات استفاده کرده و می توان گفت فتوای ایشان نیز هست:

محمد بن علی بن الحسین بن بابویه قال لا يزال الدين قائماً ما قامت الكعبة.^۱

محمد بن علی بن الحسین ابن بابویه (شیخ صدوق) فرمود: دین همیشه پابرجاست تا کعبه برپاست.

۴۷. مکه محترم ترین نقطه روی زمین

در میان همه اماکن مقدس و محترم دنیا کجا از همه احترام بیشتر دارد؟
عن أبي عبد الله عليه السلام قال: أحب الأرض الى الله تعالى مكة و ما تربة أحب الى الله عزوجل من تربتها و لا حجر أحب الى الله عزوجل عن حجرها و لا شجر أحب الى الله من شجرها و لا جبال أحب الى الله من جبالها و لا ماء أحب الى الله من مائها.^۱

از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمودند: محبوب ترین زمین نزد خدای متعال مکه است و هیچ خاکی نزد خدا محبوب تر از خاک آن نیست و هیچ سنگی نزد خدا محبوب تر از سنگ آن نیست و هیچ درختی نزد خدا محبوب تر از درخت آن نیست و هیچ رشته کوهی نزد خدا محبوب تر از کوه های آن نیست و هیچ آبی نزد خدا محبوب تر از آب آن نیست.

۴۸. شفا با آب زمزم

آب زمزم شفا برای هر مرض است که به آن جهت نوشیده شود.
محمد بن علی بن الحسین قال قال الصادق عليه السلام: ماء زمزم شفاء لما شرب له.^۲

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۹، ص ۳۴۹.

۲. همان، ص ۳۵۱.

محمد بن علی بن الحسین نقل کرد که امام صادق علیه السلام فرمودند: آب زمزم شفا است برای آن چیزی که برای آن نوشیده می شود.

۴۹. دعا هنگام نوشیدن آب زمزم

مستحب است هنگام نوشیدن آب زمزم دعایی که از ائمه علیهم السلام رسیده خوانده شود.

رفعه یقول علیه السلام: اذا شربت من ماء زمزم فقل:

اللهم اجعله علما نافعا و رزقا واسعا و شفاء من كل داء و سقم

و كان ابوالحسن علیه السلام یقول اذا شرب من ماء زمزم:

بسم الله و الحمد لله الشکر لله.^۱

در حدیث مرفوعی امام علیه السلام فرمودند: هنگامی که از آب زمزم نوشیدی بگو: خدایا آن را علمی سودمند و رزقی گشوده و شفائی از هر درد و مرض قرار ده. و ابوالحسن علیه السلام عادت داشت وقتی از آب زمزم می نوشید می گفت: به نام خدا و حمد برای خداست، شکر برای خداست.

۵۰. استحباب زیاد نگاه کردن به کعبه

نگاه کردن به کعبه مانند نگاه کردن به امام علیه السلام و پدر و مادر عبادت است و مستحب است زیاد به کعبه نگاه کنند.

عن أبي عبد الله علیه السلام قال: ان الله تبارک و تعالی جعل حول الکعبة عشرين و مائة رحمة منها ستون للطائفین و اربعون للمصلین و عشرون

لِلنَّاظِرِينَ.^۱

از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: براستی خدای تبارک و تعالی اطراف کعبه صد و بیست رحمت قرارداد، شصت تا از آن برای طواف کنندگان و چهل تا برای نمازگزاران و بیست تا برای تماشاگران.

عن أبي عبد الله عليه السلام قال: النظر الى الكعبة عبادة و النظر الى الوالدین عبادة و النظر الى الإمام عبادة و قال من نظر الى الكعبة كتبت له حسنة و محيت عنه عشر سيئات.^۲

از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: نگاه به کعبه عبادت است و نگاه به پدر و مادر عبادت است و نگاه به امام عبادت است و فرمودند: کسی که به کعبه نگاه کند برای او یک نیکی نوشته می شود و ده بدی از او پاک می شود.

عن أبي عبد الله عليه السلام قال: قال امير المؤمنين عليه السلام اذا خرجتم حجاجا الى بيت الله فأكثرُوا النظر الى بيت الله فان لله مائة و عشرين رحمة عند بيته الحرام ستون للطائفين و اربعون للمصلين و عشرون للناظرين.^۳

از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: امیر المؤمنین علیه السلام فرمودند: هنگامی که به عنوان حاجیان به سوی خانه خدا بیرون می آید پس زیاد به خانه خدا بنگرید زیرا برای خدا صد و بیست رحمت است نزد خانه محترم اش، شصت تا برای طواف کنندگان، چهل تا برای نمازگزاران و بیست تا برای تماشاگران.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۸۹، ص ۳۶۳.

۲. همان، ص ۳۶۴-۳۶۵.

۳. همان، ص ۳۸۲.

۵۱. فضائل مکه

شهر مکه بسیار با فضیلت است و اعمال صالح از جمله تسبیح گفتن یعنی گفتن سبحان الله، و ختم قرآن کردن در آن قابل مقایسه با دیگر جاها نیست.

عن أبي عبد الله عليه السلام قال: قال علي بن الحسين عليه السلام تسبيحة بمكة افضل من خراج العراقين ينفق في سبيل الله و قال من ختم القرآن بمكة لم يموت حتى يرى رسول الله صلى الله عليه وآله و سلم و يرى منزله من الجنة.^۱

از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمودند: علی بن الحسین عليه السلام فرمودند: یک سبحان الله گفتن در مکه از خراج عراقین که در راه خدا صرف شود افضل است و فرمودند: کسی که قرآن را در مکه ختم کند نمی میرد تا آنکه رسول خدا صلى الله عليه وآله را و جایگاه خود را در بهشت ببیند.

از این حدیث استفاده می شود عظمت ثواب سبحان الله در مکه انشاء الله در مکه زیاد سبحان الله بگوئید که یک سبحان الله آن بالاتر است از پرداخت درآمد بصره و کوفه که انسان در راه جهاد برای خدا بدهد و شاید عظمت محبوبیت سبحان الله در مکه نزد پروردگار بجهت آن باشد که مدتی در مکه شرک و بت پرستی رائج بود و سبحان الله تنزیه حق است از آن چه در خور شأن حق متعال نیست و ختم قرآن در مکه بسیار عظمت دارد فراموش نشود و اختصاص به مسجد الحرام ندارد در هر جای مکه بخوانید.

و رواه الصدوق مرسلًا و زاد: و من صلى بمكة سبعين ركعة فقرأ في كل ركعة بقل هو الله احد و انا انزلناه و آية السخرة سورة اعراف آیه ۵۴ و ۵۵ و ۵۶ لم يمت الا شهيدا و الطاعم بمكة كالصائم فيما سواها و صيام بمكة يعدل صيام سنة فيما سواها و الماشي بمكة في عبادة الله.^۱

همان روایت را صدوق مرسلًا ذکر کرده و افزوده است: و کسی که هفتاد رکعت نماز در مکه بگذارد پس در هر رکعت قل هو الله احد و انا انزلناه و آیه سخره (آیات ۵۴ تا ۵۶ اعراف به این سه آیه می گویند آیه السخرة و از تعقیبات مستحبه نماز است. ۱. ان ربکم الله الذی خلق السموات و الأرض فی ستة ايام ثم استوی علی العرش یغشی اللیل النهار یطلبه حیثا و الشمس و القمر و النجوم مسخرات بامرہ الا له الخلق و الأمر تبارک الله رب العالمین ۲. ادعوا ربکم تضرعا و خفیه انه لا یحب المعتدین و لا تفسدوا فی الأرض بعد اصلاحها و ادعوه خوفا و طمعا این رحمت الله قریب من المحسنین و ۳. آیه الكرسی) را بخواند نمی میرد مگر شهید و خورنده در مکه مانند روزه دار در غیر آن [سایر بلاد] است. و روزه در مکه معادل روزه یک سال در غیر آن است و راه رونده در مکه در حال عبادت خداست.

عن أبي جعفر عليه السلام (الباقر) قال: من ختم القرآن كله من جمعة الى جمعة او اقل من ذالك او اكثر و ختم فی يوم جمعة كتب له من الاجر و الحسنات من أول جمعة كانت فی الدنيا الى آخر جمعة تكون فیها (ای فی الدنيا) و ان قرأه فی سائر الايام فكذلك.^۲

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۹، ص ۳۸۲.

۲. همان.

از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمودند: کسی که قرآن را از جمعه‌ای تا جمعه‌ای یا کمتر یا بیشتر از آن بخواند و در روز جمعه‌ای ختم کند برای او از اجر و کارهای نیک نوشته می‌شود از اولین جمعه‌ای که در دنیا بوده تا آخرین جمعه‌ای که در دنیا خواهد بود و اگر در سائر ایام نیز بخواند مانند آن است.

عن علی بن خالد، عن حدثه، عن أبي جعفر علیه السلام قال: الساجد بمكة كالمتشحط بدمه في سبيل الله.^۱

از خالد برقی از آن که از او نقل کرده از امام باقر علیه السلام نقل کرده که فرمودند: سجده کننده در مکه مانند به خون خود آغشته است در راه خدا.
عن علی بن عبد الله، عن خالد القلانسی، عن أبي عبد الله علیه السلام قال: كان علی بن الحسین علیه السلام يقول: النائم بمكة كالمتشحط في البلدان.^۲

از علی بن عبد الله از خالد قلانسی از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمودند: علی بن الحسین علیه السلام می‌فرمودند: خوابیده به مکه مانند آغشته به خون در شهرها است.

۵۲. اجر طواف و اجر عمل بالاتر از طواف

عن المشعل الاسدی انه قال لأبی عبد الله علیه السلام: كنت حاجا قال و تدری ما للحاج من الثواب قال لا (الظاهر قلت لا) فقال: ان العبد اذا طاف بهذا البيت اسبوعا و صلی رکعتین و سعی بین الصفا و المروة كتب الله له ستة آلاف حسنه و حط عنه ستة آلاف سيئه و رفع له ستة آلاف درجة و

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۹، ص ۳۸۳.

۲. همان.

قضى له ستة آلاف حاجة للدنيا كذا و ادخر له للآخرة كذا فقلت جعلت فداك ان هذا لكثير فقال افلا اخبرك بما هو اكثر من ذلك قال قلت بلى فقال ﷺ لقضاء حاجة امرؤ مؤمن افضل من حجة و حجة و حجة حتى عد عشر حجج.^۱

از مشمعل اسدی نقل شده که گفت به امام صادق ﷺ عرض کردم: حج رفته بودم فرمودند: می دانی حاجی چه ثوابی دارد؟ گفتم نه! فرمودند: هنگامی که بنده هفت دور این خانه را طواف می کند و دو رکعت نماز می خواند و سعی بین صفا و مروه می کند، خداوند برای او شش هزار حسنه می نویسد و از او شش هزار بدی را می تکاند و شش هزار درجه برای او بالا می برد و شش هزار حاجت دنیایی و نیز شش هزار حاجت آخرتی را برآورده می سازد گفت گفتم فدایت شوم این بسیار زیاد است فرمودند: آیا به تو خبر چیزی را ندهم که از این بیشتر است؟ گفتم آری امام ﷺ فرمودند: حتما برآوردن نیاز مؤمن افضل است از حجی و حجی و حجی تا ده تا شمردند.

۵۳. طواف افضل است یا نماز؟

همان گونه که قبلا اشاره شده طواف کردن نماز خواندن و حتی نگاه کردن به خانه خدا فضیلت بسیار دارد، اما طواف برای غیر مجاورین بمکه افضل است از صلاة و صلاة برای اهل مکه و مقیمین بمکه افضل است از طواف.
عن أبي عبد الله ﷺ قال: الطواف لغير اهل مكة افضل من الصلوة و الصلوة لاهل مكة و القاطنين بها افضل من الطواف.^۲

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۹، ص ۳۸۳.

۲. همان، ص ۳۹۸.

از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: طواف برای غیر اهل مکه افضل از نماز است و نماز برای اهل مکه و مجاورین به آن افضل از طواف است.

۵۴. فضیلت طواف مستحبی قبل از حج

طواف مستحبی قبل از حج (یعنی قبل از احرام به حج چون طواف مستحبی بعد از احرام به حج خلاف احتیاط است) افضل است از طواف بعد الحج.

عن أبي عبد الله عليه السلام قال الطواف قبل الحج افضل من سبعين طوافاً بعد الحج.^۱

از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: طواف قبل از حج از هفتاد طواف بعد از حج افضل است.

۵۵. فضیلت قرائت قرآن در طواف

لازم نیست در طواف چیزی بخواند گرچه طواف مانند نماز شرائطی مثل با طهارت بودن دارد ولی قرائت شرط آن نیست گرچه گفتن ذکر و خواندن دعا و قرآن فضیلت طواف را بالا می برد. در میان چیزهایی که می توان خواند قرائت قرآن در طواف افضل از ذکر است.

۵۶. به کوه صفا توجه شود

اولین مکانی است که در آن رسول خدا ﷺ رسالت خود را به قریش اعلام فرمودند پس جای بسیار مقدسی است. در حقیقت کوه صفا سابقه تاریخ سیاسی برای اسلام دارد.

۵۷. قداست مسعی

بقعه‌ای محبوب‌تر از مسعی نزد خدا نیست.
عن أبي بصير قال سمعت ابا عبد الله عليه السلام يقول: ما من بقعة أحب الى الله من السعي.^۱
از ابوبصیر شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرمود: هیچ قطعه زمینی نزد خدا از مسعی محبوب‌تر نیست.

۵۸. وجوب سعی صفا و مروه

عن أبي عبد الله عليه السلام قال: السعي بين الصفا و المروة فريضة.^۲
از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: سعی بین صفا و مروه واجب است.

۵۹. معنی فلا جناح علیه ان يطوف بهما (صفا و مروه)

قبل از اسلام مشرکین روی صفا بت‌هایی نصب می‌کردند که رسول خدا آن‌ها را منع می‌کرد و زمانی با آن‌ها پیمانی بسته بودند که در زمان

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۹، ص ۵۱۱.

۲. همان.

معینی بت‌ها را از روی کوه صفا بردارند تا مسلمانان بتوانند بدون دغدغه سعی صفا و مروه را بجای آورند. اما این سؤال مطرح شده که با توجه به برخی آیات قرآن آیا سعی مستحب است یا واجب؟ این سؤال در روایت زیر آمده و امام صادق علیه السلام به آن پاسخ داده اند.

عن بعض اصحابنا قال سئل ابو عبد الله عليه السلام عن السعي بين الصفا و المروة فريضة ام سنة فقال: فريضة قلت اوليس قد قال الله عزوجل فلا جناح عليه ان يطوف بهما قال: كان ذالك في عمرة القضاء ان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم شرط عليهم ان يرفعوا الاصنام عن الصفا و المروة فتشاغل رجل ترك السعي حتى انقضت الايام و اعيدت الاصنام فجاءو اليه فقالوا يا رسول الله ان فلانا لم يسع بين الصفا و المروة و قد اعيدت الاصنام فانزل الله عزوجل فلا جناح عليه ان يطوف بهما اي و عليهما الاصنام.^۱

از بعض اصحاب ما نقل شده که گفت: از امام صادق عليه السلام پرسیدند از سعی بین صفا و مروه آیا واجب است یا مستحب؟ پس فرمود: واجب است گفتم آیا این گونه نیست که خدای عز و جل می‌فرماید: "فلا جناح عليه ان يطوف بهما" فرمود: این در عمره قضا بود که رسول خدا بر مشرکین شرط کرده بود که بت‌ها را از روی صفا و مروه بردارند پس برای مردی کار پیش آمد و سعی را ترک کرد تا این که روزهای معین گذشت و بت‌ها بازگردانده شدند پس نزد پیامبر صلى الله عليه وآله وسلم آمدند و گفتند: ای رسول خدا فلانی سعی بین صفا و مروه نکرده و بت‌ها بازگردانده شده اند پس خدای متعال نازل فرمود: "فلا جناح عليه ان يطوف بهما" چیزی

نیست بر او که صفا و مروه را طواف کند یعنی در حالی که اصنام روی آن دو است.

۶. واجبات حج تمتع

حج تمتع واجباتی دارد، اول احرام دوم وقوف بعرفة از زوال تا مغرب و در وقوف بعرفة جز وقوف واجبى ندارد ولی استحباب دارد کثرت دعاء خصوصا برای برادران دینی.

عن ابراهيم بن هاشم قال: رايت عبد الله بن جندب فلم ار موقفا كان احسن من موقفه مازال مادّا يده الى السماء و دموعه تسيل على خديه حتى تبلغ الأرض فلما انصرف الناس قلت يا بامحمد ما رايت موقفا قط احسن من موقفك قال والله ما دعوت الا لاخواني و ذالك لان ابالحسن موسى بن جعفر عليه السلام اخبرني انه من دعا لاخيه بظهر الغيب نودي من العرش و لك مائة الف ضعف مثله فكرهت ان ادع مائة الف ضعف مضمونة لواحدة لا ادرى مستجاب ام لا.^۱

از ابراهيم بن هاشم نقل شده که گفت: عبد الله بن جندب را دیدم پس وقوفی بهتر از وقوف او ندیدم همواره دستش به سوی آسمان کشیده بود و اشک هایش روی گونه هایش روان بود تا به زمین می رسید پس هنگامی که مردم رفتند به او گفتم ای ابامحمد وقوفی بهتر از وقوف تو ندیدم گفت به خدا قسم دعا نکردم مگر برای برادرانم و آن به این جهت است که ابوالحسن موسی بن جعفر عليه السلام به من خبر داد که هر کس برای برادرش در نبودن او دعا کند از عرش به او ندا می شود و برای تو صد

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۲۰.

هزار برابر مثل آن است پس خوش نداشتم واگذارم صد هزار بار پاداش مضاعف تضمین شده را برای یکی که نمی دانم اجابت شه است یا نه.

۶۱. حسن ظن به خدا در عرفه

واجب است حسن ظن به پروردگار در روز عرفه بعرفات.
محمد بن علی بن الحسین قال: روی ان من اعظم الناس ذنبا من وقف بعرفات ثم ظن ان الله لم يغفر له.^۱
محمد بن علی بن الحسین گفت: روایت شده که عظیم ترین مردم از نظر گناه کسی است که وقوف به عرفات بکند سپس گمان کند خدا او را نیامرزیده است.

۶۲. کراهت سؤال و رد سائل در عرفه

سؤال از غیر خدا در حرم و روز عرفه مکروه است نیز و کراهت دارد رد سائل در روز عرفه.
محمد بن علی بن الحسین قال سمع علی بن الحسین عليه السلام يوم عرفه سائلا یسأل الناس فقال ویحک اغیر الله تسأل فی هذا الیوم انه لیرجى لما فی بطون الحبالی (الجبالی) فی هذا الیوم ان یکون سعیدا.^۲
محمد بن علی بن الحسین گفت: علی بن الحسین عليه السلام شنید روز عرفه سائلی از مردم کمک می خواست پس فرمود: وای به تو آیا از غیر خدا سؤال می کنی در این روز برآستی امید می رود آن چه در شکم های زنان

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۲۲.

۲. همان، ص ۱۲۸.

باردار (یا در دل گوه ها) است در این روز سعادتمند شود (الحبالی یعنی زنان باردار).

قال: و كان ابو جعفر عليه السلام اذا كان يوم عرفة لم يرد سائلا.^۱
گفت امام باقر عليه السلام هنگامی که روز عرفه می شد سائلی را رد نمی کرد.
عن سفیان بن عیینة عن الزهري: انه قيل لعلی بن الحسین عليه السلام لو
ركبت الى الوليد بن عبد الملك و كان بمكة و الوليد بها لقضى لك على
محمد بن الحنفية في صدقات علی بن ابي طالب عليه السلام فقال: ويحك أ في حرم
الله اسأل غير الله عزوجل انی لآنف ان اسأل الدنيا خالقها فكيف اسألها
مخلوقا مثلی قال الزهري فلا جرم ان القی الله هیبتة فی قلب الوليد حتى
حكم له علی محمد بن الحنفية.^۲

از سفیان بن عیینة از زهري نقل شده که: به علی بن الحسین عليه السلام گفته
شد کاش سوار می شدی و به نزد ولید بن عبد الملك می رفتی و در آن
زمان او در مکه بود و ولید حتما حکم مسئولیت صدقات علی بن ابیطالب
را برای تو به محمد بن حنفیه می داد. پس امام عليه السلام فرمود: وای به حال تو!
آیا در حرم خدا از غیر خدای عزوجل سؤال کنم؟ من عارم می شد که
دنیا را از خالقش بخواهم چه برسد این که از مخلوقی مثل خودم بخواهم.
زهري گفت پس چنان شد که خدای متعال هیبت او را در قلب ولید افکند
تا برای او حکم داد به محمد بن حنفیه.

این روایت بالا کاملا دقت شود!

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۲۸.

۲. همان، ص ۲۸-۲۹.

۶۳. تأخیر مغرب و عشاء تا رسیدن به مشعر

مستحب است تأخیر مغرب و عشاء تا این که حاج برسد به جمع - یعنی مشعر الحرام که نام دیگر آن مزدلفه است و لیکن به لحاظ احتمال قضا شدن، نماز مغرب و عشاء را در عرفات بخوانید و حرکت کنید چون ممکن است بر اثر تراکم وسائل نقلیه نرسید به مشعر و نماز مغرب و عشاء قضا شود و در مسیر راه دقت کنید اگر دیدید با ماشین نمی‌رسید بمشعر الحرام از ماشین پیاده شوید و پیاده بروید که مبدا وقوف به مشعر بین الطلوعین از شما ترک شود زیرا وقوف به مشعر بین الطلوعین واجب و رکن حج است.

بسند صحیح عن أبي عبد الله عليه السلام قال: لا بأس بان يصلي الرجل المغرب اذا امسى بعرفة.^۱

به سند صحیح از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمودند: اشکالی ندارد که مرد نماز مغرب را هنگامی که وارد شب شد در عرفه بخواند.

۶۴. وقوف بین الطلوعین در مشعر

همان گونه که قبلاً نیز اشاره شده وقوف بین الطلوعین در مشعر از ارکان حج است. یعنی همان گونه که در نماز کم و زیاد شدن رکن عمدی و سهوی موجب بطلان نماز است وقوف بین الطلوعین در مشعر نیز واجب و رکن حج است.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۳۹.

۶۵. وجوب رمی جمره عقبه روز عید

یکی از واجبات حج رمی جمره عقبه است روز عید قربان قبل از ذبح و حلق یعنی سر تراشیدن با تیغ.

محمد بن علی بن الحسین عن النبی ﷺ و الأئمة علیهم السلام: انما امر برمی الجمار لان ابليس اللعين كان يتراءى لابراهيم عليه السلام في موضع الجمار فيرميه ابراهيم عليه السلام فجرت بذلك السنة.^۱

محمد بن علی بن الحسین از نبی ﷺ و ائمه علیهم السلام نقل فرمود: تنها دلیل امر به زدن سنگ به جمرات آن بود که ابلیس ملعون برای ابراهیم ظاهر می شد در جای جمرات پس ابراهیم علیه السلام او را سنگ زد پس سنت بر آن جاری شد.

قال: و روی ان أول من رمى الجمار آدم عليه السلام ثم ابراهيم عليه السلام.^۲
گفت: و روایت شده که اولین کسی که سنگ به جمرات زد آدم علیه السلام بود سپس ابراهیم علیه السلام.

قال: و قال رسول الله ﷺ رمى الجمار ذخر يوم القيامة.^۳
گفت و رسول خدا ﷺ فرمودند: سنگ زدن به جمرات ذخیره روز قیامت است.

قال و قال عليه السلام: الحاج اذا رمى الجمار خرج من ذنوبه.^۴

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۶۸.

۲. همان.

۳. همان.

۴. همان، ص ۶۹.

گفت و امام علیه السلام فرمودند: هنگامی که حاجی جمرات را رمی می‌کند از گناهانش خارج می‌شود.

قال و قال الصادق علیه السلام: من رمى الجمار يحطّ عنه بكل حصة كبيرة موبقة و اذا رماها المؤمن التتفها الملك و اذا رماها الكافر قال الشيطان باستك ما رميت و مراد از مؤمن موالی لاهل البيت و مراد از کافر غیر موالی است.^۱

از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: کسی که جمرات را سنگ بزند در عوض هر سنگریزه گناه کبیره سنگینی از او افکنده می‌شود و زمانی که مؤمن سنگ می‌زند فرشته آن را جمع می‌کند و هنگامی که کافر رمی می‌کند شیطان می‌گوید نثار ته خودت و مراد از مؤمن موالی اهل بیت علیهم السلام و مراد از کافر غیر موالی است.

۶۶. جواز چانه زنی در قربانی

مماکسة در قربانی و چانه زدن جائز است.

عن سودة قال: كنا جماعة بمنى فعزت علينا الاضاحى فنظرنا فاذا ابو عبد الله عليه السلام واقف على قطع يساوم بغنم و يماكسهم فكان شديدا فوقفنا ننظر فلما فرغ اقبل علينا و قال اظنكم قد تعجبتم من مكاسى فقلنا نعم فقال ان المغبون لا محمود و لا مأجور.^۲

از سواده نقل شده که گفت: ما گروهی در منی بودیم پس حیوانات قربانی برای ما نایاب شد پس نگاه کردیم ناگهان دیدیم امام صادق علیه السلام

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملى، ج ۱۰، ص ۶۹.

۲. همان، ص ۱۱۷-۱۱۸.

کنار گله‌ای ایستاده و با آن‌ها در باره چهارپایی چانه می‌زند و تلاش دارد قیمت را پایین بیاورد و کار شدید بود پس ایستادیم نگاه کنیم پس وقتی که کارش تمام شد به سوی ما آمد و فرمود: گمان می‌کنم از چانه زدن من تعجب کردید، گفتند آری پس فرمود مغبون نه ستوده است نه مأجور.

عن الحسين بن يزيد قال سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول و قد قال له ابو حنيفة عجب الناس منك امس و انت بعرفة تماكس الناس ببذنگ اشد مكاس يكون قال فقال ابو عبد الله عليه السلام و ما لله من الرضا ان اغبن في مالي قال فقال ابو حنيفة لا و الله و ما لله في هذا من الرضا قليل و لا كثير و مانجئك بشيء الا جئتنا بما لا مخرج لنا منه.^۱

از حسین بن یزید نقل شده که گفت: از امام صادق عليه السلام شنیدم می‌فرمودند: و همانا ابوحنیفه به او گفته بود مردم دیروز از تو در عرفه تعجب کردند که در باره شتر قربانی به شدیدترین چانه زدن ممکن چانه می‌زدی، پس حضرت امام صادق عليه السلام فرمودند: و برای خدا رضایتی نیست که من در مالم مغبون شوم گفت ابوحنیفه گفت: نه به خدا و برای خدا در این امر رضایتی چه کم چه زیاد نیست و ما چیزی به سوی شما نمی‌آوریم مگر آن که شما پاسخی می‌دهید که راه خروجی از آن برای ما باقی نمی‌ماند.

۶۷. آمرزش تمامی گناهان با اولین قطره خون قربانی

اولین قطره خون ذبیحه که می‌ریزد خداوند تمامی گناهان را به آن می‌آمرزد.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۱۱۸.

قال رسول الله ﷺ لفاطمة: اشهدي ذبح ذبيحتك فان أول قطرة منها يغفر الله بها كل ذنب عليك و كل خطيئة عليك الى ان قال و هذا للمسلمين عامة^۱

رسول خدا ﷺ به فاطمه فرمودند: ذبح قربانی ات را شاهد باش زیرا با اولین قطره آن خداوند همه گناهانی و خطاهایی که بر توست می‌آمرزد تا آن که فرمودند: و این برای همه مسلمانان است (یعنی این آمرزش عمومی برای مسلمین است در ذبیحه شان).

۶۸. تعیین ذبح بموالی اهل البيت علیهم السلام

از دو روایت استفاده می‌شود تعیین ذبح به موالی اهل البيت: عن أبي عبد الله عليه السلام قال: لا يذبح لك اليهودي و لا النصراني اضحيته فان كانت امرئة فلتذبح لنفسها و لتستقبل القبلة و تقول وجهت وجهي للذي فطر السموات و الأرض حنيفا مسلما اللهم منك و لك.^۲ از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمودند: برای تو نه یهودی و نه نصرانی قربانی ات را ذبح نمی‌کند پس اگر زنی باشد باید برای خودش ذبح کند و رو به قبله کند و بگوید رویم را به سوی آن کسی کردم که آسمان‌ها و زمین را آفرید در حالی که حق گرا و مسلم هستم خدایا از تو و برای تو (چون بعید است یهودی و نصرانی در حرم باشد پس احتمالا کنایه است از غیر موالی).

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۱۳۶-۱۳۷.

۲. همان، ص ۱۳۶.

۶۹. مقدم داشتن حلق بر تقصیر در منی

حلق را در منی بر تقصیر مقدم دارید و اگر چه ضرورت نباشد یعنی سفر اول حج شما نباشد چون در روایات وارد شده رسول الله ﷺ سه مرتبه ترحم فرمودند برای محلقین و یک مرتبه برای مقصرین (رحم الله المحلقین ثلاثا و رحم الله المقصرین مرة).

۷۰. فضیلت حلق و دفن مو در منی

عن أبي عبد الله عليه السلام قال: ان المؤمن اذا حلق رأسه بمنى ثم دفنه جاء يوم القيامة و كل شعرة له لسان طلق تلبى باسم صاحبها.^۱
از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: هنگامی که مؤمن سرش را تیغ می‌زند در منی سپس آن را دفن می‌کند روز قیامت می‌آید در حالی که هر موئی از وی با زبانی روان به اسم صاحبش تلبیه می‌گوید.

۷۱. مستحبات سر تراشیدن

استحباب قرار دادن تیغ بر فرق راست و بردن نام خدا هنگام حلق. مستحب است که حلاق، موسی یعنی تیغ را بگذارد بر فرق راست و نام خدا برد و بخواند: اللهم اعطني بكل شعرة نورا يوم القيامة.

۷۲. استحبات تأخیر آرایش موی سر بعد از تراشیدن آن در منی

مستحب است تأخیر حلق و به عبارت امروز آرایش موی سر و چیدن از آن بعد از حلق در منی. به عبارت دیگر مستحب است پس از سفر حج

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۱۸۴.

آرایش موی سر را به تأخیر بیندازد تا اثر تراشیدن مو بیشتر بماند زیرا بنا بر روایات تا آثار تراشیدن مو در منی در سر حاجی باقی است مانند آن است که به طواف کعبه مشغول است.

عن أبي عبد الله عليه السلام قال: لا يزال العبد في حد الطواف بالكعبة مادام حلق الرأس عليه.^۱

از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمودند: همیشه بنده در حد طواف به کعبه است تا آثار حلق راس در منی بر او است.

۷۳. شیوه نیابت از همه در طواف و نماز

یک طواف از جمع مؤمنین و مؤمنات بعد از حج انجام بده و هر گاه به دیارت برگشتی به هر کس که گفتی من طواف کردم و دو رکعت نماز برایت خواندم صادق می باشی.

عن ابراهيم الحضرى قال: رجعت من مكة فأتيت ابا الحسن موسى عليه السلام في المسجد و هو قاعد فيما بين القبر و المنبر فقلت له يا بن رسول الله انى اذا خرجت الى مكة ربما قال لى الرجل طف عنى اسبوعا و صل عنى ركعتين ربما شغلت عن ذالك فاذا رجعت لم ادر ما اقول له قال: اذا اتيت مكة فقضيت نسكك فطف اسبوعا و صل ركعتين و قل اللهم ان هذا الطواف و هاتين الركعتين عن أبى و أمى و عن زوجتى و عن ولدى و عن خاصتى و عن جميع اهل بلدى حرهم و عبدهم و ابيضهم و اسودهم

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملى، ج ۱۰، ص ۱۹۱.

فلا بأس ان تقول للرجل انی قد طفت عنک و صلیت عنک رکعتین الا کنت صادقا.^۱

از ابراهیم حضرمی گفت: از مکه بازگشتم و نزد ابوالحسن موسی علیه السلام در مسجد رفتم در حالی که بین قبر و منبر نشسته بود پس به او گفتم ای پسر رسول خدا وآله و سلم براستی من هنگامی که از مکه بیرون آمدم، چه بسا مردی می گفت برای من هفت دور طواف کن و دو رکعت برایم نماز بخوان. پس چه بسا در اثر فشار کار نتوانستم پس هنگامی که بازگشتم نمی دانم چه بگویم. فرمودند: وقتی به مکه آمدی و مناسک ات را انجام دادی پس هفت دور طواف کن و دو رکعت نماز بخوان و بگو: خدایا براستی این طواف و این دو رکعت از سوی پدرم و مادرم و از همسر و فرزندانم و از خواص من و از همه اهل شهرم چه آزادشان چه بنده شان و سفیدشان و سیاهشان می باشد. پس اشکالی ندارد که هر فردی را می بینی بگوئی من از سوی تو طواف انجام دادم و دو رکعت نماز خواندم و راستگو خواهی بود.

۷۴. در باره مدینه منوره و زیارت حضرت رسول وآله و سلم و ائمه علیهم السلام

عن أبی الحسن الرضا علیه السلام قال: ان لكل امام عهدا فی عنق اولیائه و شیعتہ و ان من تمام الوفاء بالعهد زیارة قبورهم فمن زارهم رغبة فی زیارتهم و تصدیقا بما رغبوا فیه کان ائمتهم شفعاء هم یوم القيامة.^۲

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۲۳۰-۲۳۱.

۲. همان، ص ۲۵۳.

از ابی الحسن امام رضا علیه السلام نقل شده که فرمودند: برآستی برای هر امامی عهدی در گردن اولیاء و شیعیان او است و از تمام وفا به عهد زیارت قبور آنها است. پس کسی که آنها را از روی رغبت به زیارتشان و تصدیق آن چه به آن راغب بودند زیارت کند، ائمه آنها شفیعان آنها خواهند بود در روز قیامت.

۷۵. زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مساوی با زیارت خدای متعال

عن عبدالسلام بن صالح الهروی قال: قلت لعلی بن موسی الرضا علیه السلام یا بن رسول الله ما تقول فی الحديث الذی یرویه اهل الحديث ان المؤمنین یزورون ربهم من منازلهم فی الجنة فقال: یا أبا الصلت ان الله فضل نبیه محمدا صلی الله علیه و آله و سلم علی جمیع خلقه من النبیین و الملائكة و جعل طاعته طاعته و متابعته متابعته و زیارته فی الدنیا و الآخرة زیارته فقال "من یطع الرسول فقد اطاع الله" و قال "ان الذین یمایعونک انما یمایعون الله" و قال رسول الله صلی الله علیه آله: من زارنی فی حیاتی و موتی فقد زار الله و درجة النبی ارفع الدرجات فمن زاره الی درجته فی الجنة من منزله فقد زار الله تبارک و تعالی الحديث.^۱

از عبد السلام بن صالح هروی نقل شده که گفت: به علی بن موسی علیه السلام ای پسر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چه می گویی در حدیثی که اهل حدیث روایت می کنند: برآستی مؤمنین پروردگارشان را در منازلشان در بهشت زیارت می کنند پس فرمودند: ای ابوالصلت خداوند نبیش محمد صلی الله علیه و آله و سلم را بر جمیع خلقش برتری داد از انبیاء و ملائکه و طاعتش را

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۲۵۵.

طاعت او و تبعیتش را تبعیت از او و زیارتش را در دنیا و آخرت زیارت او قرار داد. پس (به آیه قرآن استشهاد) فرمود: کسی که پیامبر را اطاعت کند براستی و قطعاً خدا را اطاعت کرده است. و فرمودند: براستی کسانی که با تو بیعت می‌کنند همانا با خدا بیعت می‌کنند، و رسول خدا ﷺ فرمودند: کسی که مرا در حیات و بعد از موتم زیارت کند براستی خدا را زیارت کرده و درجه نبی ﷺ بالاترین درجات است پس کسی که او را زیارت کند به قدر درجه اش در بهشت براستی خدای تبارک و تعالی را زیارت کرده است. تا آخر حدیث.

۷۶. فضیلت زیارت قبر رسول خدا ﷺ و زیارت امام حسین علیهما السلام

زیارت قبر رسول الله ﷺ و زیارت قبور شهدا و زیارت امام حسین علیهما السلام معادل حج با رسول خدا ﷺ است.

عن ابی عبد الله علیهما السلام قال: ان زیارة قبر رسول الله ﷺ و زیارة قبور الشهداء و زیارة الحسین علیهما السلام تعدل حجة مع رسول الله ﷺ.^۱

از امام صادق علیهما السلام نقل شده که فرمودند: براستی زیارت قبر رسول خدا ﷺ و زیارت قبور شهدا و زیارت حسین علیهما السلام با حجی همراه رسول خدا برابری می‌کند.

۷۷. فضیلت زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام

زیارت یکی از ائمه علیهم السلام چون زیارت رسول الله ﷺ است بنابر این قدر خود را بدانید!

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۲۵۵.

عن زید الشحام قال: قلت لأبي عبد الله عليه السلام ما لمن زار احدا منكم قال: كمن زار رسول الله صلى الله عليه وآله.^۱

از زید شحام روایت شده که گفت به امام صادق عليه السلام عرض کردم: چیست برای کسی که یکی از شما را زیارت کند؟ فرمودند: مانند کسی است که رسول خدا صلى الله عليه وآله را زیارت کند.

۷۸. زیارت معصومین عليهم السلام

زیارت معصومین (عیهم السلام) بعد از وفاتشان معادل بهشت است.
عن أبي عبد الله عليه السلام قال: بينا الحسين عليه السلام قاعد في حجر رسول الله صلى الله عليه وآله ذات يوم اذ رفع رأسه فقال له يا ابا عبد الله قال ليبيك يا بني قال ما لمن اتاك بعد وفاتك لا يريد الا زیارتك فقال يا بني من اتانی بعد وفاتی زائرا لا یريد الا زیارتی فله الجنة و من اتی اخاک بعد وفاته زائرا لا یريد الا زیارته فله الجنة و من اتاک بعد وفاتک لا یريد الا زیارتک فله الجنة.^۲
از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمودند: روزی هنگامی که حسین عليه السلام در دامن پیامبر خدا صلى الله عليه وآله نشسته بود، سرش را بلند کرد و گفت: بابا! فرمودند: چه گی گویی ای پسرکم؟ گفت چه چیز است برای کسی که بعد از وفات تو نزد تو آید در حالی که چیزی جز زیارت تو را اراده نمی‌کند؟ پس فرمود: ای پسرکم! کسی که بعد از وفات من نزد من بیاید در حالی که زائر است و چیزی جز زیارت من نمی‌خواهد پس بهشت برای اوست و کسی که به سوی برادرت بعد از وفاتش بیاید در حالی که جز زیارتش

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۲۵۶-۲۵۷.

۲. همان، ص ۲۵۸.

را نمی‌خواهد پس برای اوست بهشت و کسی که نزد تو بعد از وفاتت
بیاید در حالی که چیزی جز زیارت تو را نمی‌خواهد پس بهشت برای
اوست.

۷۹. ثواب زیارت رسول خدا ﷺ

عن ابن أبي نجران قال قلت لأبي جعفر عليه السلام: ما لمن زار رسول الله ﷺ
متعمدا قال: الجنة.^۱

از ابی نجران نقل شده که گفت به امام باقر عليه السلام عرض کردم: چه چیزی
است برای کسی که رسول خدا ﷺ را از روی عمد زیارت می‌کند؟
فرمودند: بهشت.

۸۰. وعده شفاعت به زائر

عن أبي عبد الله عليه السلام قال: قال رسول الله ﷺ من اتاني زائرا كنت شفيعه
يوم القيامة.^۲

از امام صادق عليه السلام نقل شده که فرمودند: رسول خدا ﷺ فرمودند: کسی
که به عنوان زیارت کننده نزد من آید روز قیامت شفیع او هستم.

۸۱. فضیلت صلوات در مسجد النبی ﷺ

در مسجد پیغمبر ﷺ تا می‌توانید صلوات بفرستید چون هر زمان
قدرت بر آن ندارید.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۲۶۰.

۲. همان، ص ۲۶۱.

عن أبي بكر الحضرمي قال: اوصاني ابو عبد الله عليه السلام ان اكثر الصلوة (مراد از صلوة صلوات بر پیامبر است صلی الله علیه و آله) فی مسجد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ما استطعت و قال انک لا تقدر علیه کلما شئت و قال لی تأتي قبر رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قلت نعم قال اما انه سمعک عن قریب و يبلغه عنک اذا کنت نائیا.^۱

از ابی بکر حضرمی نقل شده که گفت امام صادق علیه السلام مرا وصیت کرد که زیاد صلوات بفرستم در مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تا آنجا که می توانی و فرمودند: تو همیشه بر آن هر گاه بخواهی قدرت نداری و به من فرمودند: نزد قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می آیی؟ گفتم بلی فرمودند: آگاه باشد که او صدای تو را از نزدیک شنید و صدای تو به او هنگامی که دور هستی به او می رسد.

یعنی اگر از نزدیک قبر باشی می شنود آن بزرگوار و اگر نائی و دور باشی صلوات تو به آن بزرگوار می رسد.

۸۲. استحباب زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم در کنار قبر آن حضرت

مستحب است زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم در کنار قبر آن حضرت ولی سعودی ها مانع از آن می شوند شما نزدیک بقیع پائین پله ها بین بقیع و قبر آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم رو به قبله بنشینید و زیارت آن بزرگوار را برای زوار بخوانید.

۸۳. زیرکی برای آخرت در مدینه

تا در مدینه اید کیس و زیرک برای آخرت باشید.

عن مرزم قال: دخلت انا و عمار و جماعة علی ابي عبد الله عليه السلام بالمدينة فقال: ما مقامکم فقال عمار قد سرحنا ظهرا و امرنا ان نؤتی به الی خمسة عشر یوما فقال اصبتم المقام فی بلد رسول الله صلى الله عليه وسلم و الصلوة فی مسجده و اعملوا لآخرتکم و اکثروا لانفسکم ان الرجل قد یكون کيسا فی الدنيا فیقال ما اکیس فلانا و انما الکيس کيس فی الآخرة.^۱

از مرزم نقل شده که گفت: داخل شدیم من و عمار و گروهی بر امام صادق عليه السلام در مدینه پس فرمودند: چه قصدی کردید؟ عمار گفت: شترهایمان را برای چرا رها کردیم و امر کردیم تا پانزده روز دیگر آنها را به ما برگردانند، فرمودند کار خوبی کردید قصد ماندن در شهر رسول خدا صلى الله عليه وسلم و نماز در مسجد او نمودید و برای آخرتتان کار کنید و برای خودتان زیاد تلاش کنید زیرا گاهی فردی در دنیا زیرک است پس می‌گویند چقدر فلانی زیرک است در حالی که زیرک تنها کسی است که در آخرت زیرک باشد.

۸۴. استحباب سه روز روزه در مدینه برای حاجت

مستحب است گرفتن سه روز روزه در مدینه اگر چه ده روز قصد اقامت نکند.

۱. وسائل الشیعه، الحر العاملی، ج ۱۰، ص ۲۷۲.

عن أبي عبد الله عليه السلام قال: ان كان لك مقام بالمدينة ثلاثة ايام صمت
 أول يوم الاربعاء و تصلي ليلة الاربعاء عند اسطوانة أبي لبابة و هي
 اسطوانة التوبة التي كان ربط نفسه اليها حتى نزل عذره من السماء و
 تقعد عندها يوم الاربعاء ثم تأتي ليلة الخميس التي يليها مما يلي مقام
 النبي صلى الله عليه وآله ليلتك و يومك و تصوم يوم الجمعة فان استطعت ان لا تكلم
 بشيء في هذه الايام فافعل الا ما لا بد لك منه و لا تخرج من المسجد الا
 لحاجة و لا تنام في ليل و لا نهار فافعل فان ذالك مما يعد فيه الفضل ثم
 احمد الله في يوم الجمعة و اثن عليه و صل على النبي صلى الله عليه وآله و سل حاجتك
 و ليكن فيما تقول اللهم ما كانت لي اليك من حاجة شرعت في طلبها و
 التماسها او لم اشرع، سألتكها او لم أسألكها فاني اتوجه اليك بنيك
 محمد صلى الله عليه وآله نبي الرحمة في قضاء حوائجي صغيرها و كبيرها، فانك حري
 ان تقضى حاجتك انشاء الله تعالى^١.

از امام صادق عليه السلام نقل شده كه فرمودند: اگر در مدينه سه روز اقامت
 می کنی اول روز چهارشنبه روزه می گیری و شب چهارشنبه نزد ستون ابو
 لبابه نماز می خوانی كه همان ستونی است كه خودش را به آن بست تا
 پذیرش عذر و توبه او از آسمان نازل شد و نزد آن روز چهارشنبه
 می نشینی سپس شب پنجشنبه ای كه بعد از آن می آید به جائی از مسجد
 كه مقام نبي صلى الله عليه وآله است می روی و شب و روزت را در آنجا می گذرانی و
 روز جمعه را روزه می گیری پس اگر توانستی كه به چیزی در این ايام لب
 نگشایی مگر به آن چه چاره ای از آن نیست این كار را بكن و از مسجد

خارج مشو مگر برای نیازی و اگر توانستی ن خوابی نه در شب و نه در روز این کار را بکن زیرا این فضیلت محسوب می شود. سپس حمد خدا را بجا آور (الحمد لله بگو) در روز جمعه و ثنای الهی را بجا آور صلوات فرست بر نبی ﷺ و حاجت را بخواه و باید در آن چه می گویی این کلمات باشد: خدایا حاجتی که به سوی تو دارم چه شروع به خواستن و التماس کنم یا نکنم، از تو آن را بخواهم یا نخواهم، پس من در برآورده شدن حاجت هایم کوچک و بزرگش به نبی تو محمد ﷺ توجه می کنم، پس سزاوار است حاجت برآورده شود به خواست خدای تعالی (فانک جزاء شرط أول حدیث است که فرمود ان کان لک مقام بالمدينة).

۸۵. هفت مسجد و مسجد قبا

از مشاهد مشرفه هفت مسجد است:

۱. مسجد ذوقبلتین که در آن مسجد قبله از بیت المقدس تحویل شده به کعبه
۲. مسجد فاطمه علیها السلام
۳. مسجد علی بن ابیطالب علیهما السلام
۴. مسجد سلمان که پائین مسجد فتح است.
۵. مسجد فتح که جائی است که سوره فتح در آن جا در احزاب بر پیغمبر نازل شد.
۶. مسجد عمر
۷. مسجد ابی بکر.

موضع هفت مسجد جای جنگ احزاب و خندق است.

از مشاهد مشرفه مسجد قبا است که دو رکعت نماز در آن معادل عمره مقبوله است.

۸۶. از مشاهد مشرفه احد و شهداء احد است

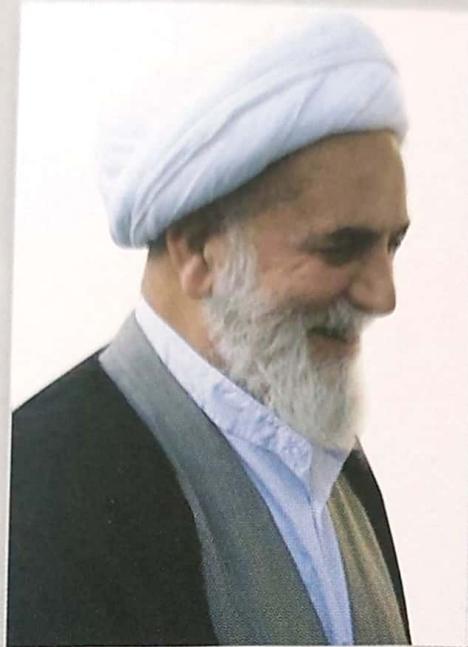
که قبر مقدس حضرت حمزه در آن جاست و جای جنگ احد است. و آخر دعوینا ان الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. العاملی، الحر، وسائل الشیعة (الإسلامیة)، تحقیق ربانی شیرازی
عبدالرحیم، چاپ: الخامسة، دار إحياء التراث العربی - بیروت -
لبنان، ۱۴۰۳ - ۱۹۸۳ م.
۳. پایگاه اطلاع رسانی مقام معظم رهبری آیت الله العظمی امام خامنه‌ای
(KHAMENEI. IR).
۴. شیخ الصدوق، محمد بن علی بن بابویه قمی، من لا یحضره الفقیه،
تصحیح و تعلیق: علی أكبر غفاری، مؤسسة النشر الإسلامی التابعة
لجماعة المدرسين بقم المشرفة، بی‌تا.
۵. طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر مجمع البیان، چاپ اول، مؤسسة
الأعلمی للمطبوعات - بیروت - لبنان، ۱۴۱۵ - ۱۹۹۵ م.

فهرست برخی کتب انتشارات وثوق

۱. بصائر الدرجات فی علوم آل محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ / محمد بن حسن صفارقمی / ترجمه، تصحیح و تعلیق علیرضا زکی زاده رنانی.
۲. پژوهشی در صحاح سته / محمد حسین طیبیان.
۳. سلوک عرفانی در سیره اهل بیت علیهم السلام / شیخ حسین بحرانی، ترجمه دکتر علی شیروانی.
۴. ملائکه / آیه الله محمد شجاعی.
۵. رنسانس قدسی: نقد و بررسی عرفان های نوظهور و جنبش های نوین دینی (NRM) در جهان معاصر / دکتر محمد حسن یعقوبیان.
۶. جریان شناسی فکری سیاسی صدر اسلام / دکتر محمد جواد سلیمانی.
۷. جریان شناسی مخالفان سقیفه: گونه شناسی و شخصیت شناسی / دکتر سید مهدی بهشتی؛ دکتر علیرضا زکی زاده.
۸. تشکیلات سیاه در ایران دوره پهلوی / اعظم صابری نسب.
۹. مجموعه چهارده جلدی تفسیر باران: نگاهی نو به قرآن کریم / دکتر مهدی خدامیان آرانی.
۱۰. مجموعه ۶۵ جلدی اندیشه سبز / دکتر مهدی خدامیان آرانی.

خدایش رحمت کند اجتماعی بود، بسیار دلسوز بی تکلف و دوستدار اهل بیت (علیهم السلام) و دوستان آن ها. دلسوزی او فراگیر بود ولی به سادات احترام ویژه می گذاشت و در رفع گرفتاری آن ها کوشا بود. همیشه به ما سفارش می کرد تقوا به دست آورید تا اهل نجات باشید و مرید صد درصد کسی جز آل محمد (صلوات الله علیهم اجمعین) نباشید. مجتهد مسلم بود به مسائل روز اهمیت می داد انقلابی بود از منتظران ظهور ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه) بود و به امام و حضرت آقا ارادت داشت. بسیار اهل مطالعه و تلاوت قرآن بود ولی متواضع و بی تکلف، خوب درس می داد. با حافظه قوی خدادادی تفصیل و ریزه کاری تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) را می دانست. بر احکام شرعی مسلط بود و در سخنرانی از آن بسیار استفاده می کرد و استفاده می رساند. به روضه خوانی معتقد بود روضه خوب می خواند و خود منقلب می شد و اشک می ریخت و به نوکری ابا عبدالله الحسین (علیه السلام) افتخار می کرد، به روضه حضرت زهرا (سلام الله علیها) عنایت عجیبی داشت. استادش را در خواب دیده بود مرحوم آیت الله حاج شیخ مرتضی حائری (رضوان الله علیه) را و از او پرسیده بود شما در آن عالم کمبودی ندارید؟ فرموده بودند افسوس می خورم چرا بیش از آن چه یاد خدا بودم یاد خدا نکردم! به امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) و امام علی بن موسی الرضا (علیهما السلام) عشق می ورزید و به زیارت آن بزرگواران همت زیادی داشت. رحمت الله علیه رحمه واسعه و اسکنه الله بحبوبات جناته بحق محمد و آل محمد صلوات الله علیه و آله و الحقنا بهم و رزقنا شفاعتهم فی الدنيا و الآخرة.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ فِيهِ
 آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ
 حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ
 الْعَالَمِينَ (آل عمران: ٩٧-٩٦)

براستی اولین خانه ای که برای مردم نهاده شد آن است که در
 مکه است، خانه ای مبارک و مایه ی هدایت برای عالمیان، در او
 نشانه های روشنی است و آن مقام ابراهیم است و هر آن کس
 که در آن وارد شود در امان خواهد بود. و برای خدا بر مردم
 حج خانه واجب است هر کس که توانمندی و راهی به سوی آن
 داشته باشد و هر کس کفر ورزد پس بداند که خدا از همه
 عالمیان بینیاز است.

انتشارات ونوق

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۳۵۷۰۰

همراه: ۰۹۱۰۲۵۲۰۳۶۳

9786001107339